

QUAESTIONUM
ORTHOGRAPHICARUM
SPECIMEN.

Scriptisit

Dr. M. HOCH.

De Praepositionibus praefixis. Part. I.

1848.

QUAESTIONUM
ORTHOGRAPHICARUM
SPECIMEN

Orthographia quoque consuetudini servit ideoque saepe mutata est.

Quint. I, 7, 11.

scriptum

Dr. M. HOCH

De Praepositionibus praecipuis. Part. I.

1848

Diversae recentiorum de Orthographia Latina sententiae.

De usu atque utilitate indagandae Orthographiae Latinae diversissimae sunt sententiae a viris doctis recentiore tempore prolatae. Quum enim ob summam fontium, e quibus praecepta recte scribendi hauriuntur, varietatem ac discrepantiam difficillima illa res esset, nonnulli quod Orthographia ad antiquam integritatem revocari non posset, operam in ea inlustranda frustra collocatam esse statuerunt^{*)}. Huic plane opposita est sententia eorum, qui quod scribendi rationem non omni tempore neque inter ipsos aequales eandem fuisse non intellexissent, antiquam scribendi rationem, quam e nonnullis codicibus petiisse sibi visi sunt, ubique restituendam esse putaverunt^{**}).

^{*)} Inter eos, quorum primo loco mentionem feci, praecipue nominandus est C. H. Heyne, cuius verba haec sunt (Virg. Tom. I. Praef. 2. edit. p. 36—43): „Quam incerta et lubrica res et sit et esse debeat scripturae ratio et mos in omni lingua, neminem fugit, qui animum ad haec adverterit (p. 36).“ Recte deinde contra N. Heinsium, qui in edendo Virgilio codicem Mediceum secutus erat, haec profert (p. 37): „Verum antequam id adfirmares, docendum erat, hanc scripturam esse veram illam Virgilianam. Nisi id feceris, hoc unum concessero, esse hanc scripturam eius aevi, quo codex est exaratus; atqui fuit illud ab Augusteo saeculo valde remotum et multis sermonis vitiis contaminatum.“ Sed quae deinde de codicibus Virgil. et de Orthographia Virgiliana recte constituenda addit, dici vix potest quam falsa sint. Verba ipsa ascribam: „Dicat aliquis, antiquiorem saltem scribendi rationem in illo codice servatam esse. Atqui ne hoc quidem satis tuto adfirmes; nam Fragmentum Vaticanum, quod hoc Mediceo antiquius habetur (?), vulgarem nostram rationem exhibet, *atrahere, illustris, collapsus* (?); Romanus autem, qui ipse Mediceo antiquior est (?), modo hoc modo illud sequitur (?). Quid? quod ne ipse quidem Mediceus certam et constantem rationem servat, sed in eadem interdum voce modo ad hoc modo ad illud aberrat? Plus efficias, si rationem certam adhibeas et hunc in modum argumenteris: antiquiorem rationem haud dubie fuisse duriorum ad aurem et severiorem; succedente tempore molliorem et leniorem; quemadmodum antiquissima aetate rudis fuerat, horrida et aspera; Maronem media illa ratione esse usum „cet. Sententiae paulo diversae testem adferam C. Vanderbourg (Q. Horatii Flacci Carminum libri V. Lutetiae Parisiorum a. 1812.), cuius haec sunt (Tom. I. Préface p. 24): „On seraît, je crois, fort embarrassé d'établir des règles générales à ce sujet, l'usage ayant varié parmi les Romains comme parmi nous, ainsi qu'on peut le voir dans le chapitre très-curieux où Quintilien traite de l'orthographe (Inst. Or. I, 7). Cet homme illustre se moque avec raison des scrupules des puristes et des subtilités des grammairiens. Il veut, que l'on s'en tienne à l'usage de son temps, et je crois que nous devons, à notre tour, nous conformer à l'usage du nôtre.“ Et huic sententiae, nisi fallor, plurimi humaniorum litterarum magistri adsentiantur.

^{**} Eam sententiam amplexi sunt in primis Eduardus Wunder (M. Tulli Ciceronis oratio pro Cn. Plancio emendavit et explanavit Ed. W. Lipsiae 1830, Praef. p. XI sqq.) et Maduigijs (Praef. ad Ciceronem de Finibus), qui antiquam Orthographiam ex codicibus rescriptis eruendam et restituendam esse arbitrantur. C. Kirchner (Des Q. Horatii Flacci Satiren, I. Theil, Stralsund) p. LXXXI. se Fr. A. Wolfii vestigia secutum aevi Augustei Orthographiam in primis ex codicibus antiquissimis restituendam curasse profitetur. Fr. Kritzius (C. Sallustii Crispi opera, quae supersunt. Lipsiae 1828.) p. XII—XIII. se antiquissimorum ac probatissimorum quidem codicum auctoritate Grammaticorumque praeceptis nisum esse, neque vero anxie codicum consensum ubique requisivisse, sed antiqua (?) Orthographia etiam in vitis codicibus usum esse dicit. Fr. Ellendt (M. Tulli Ciceronis de Oratore I. 3. Regiomont. Prussorum 1840) Ciceronis codices secutus est.

Neutram rationem probant, qui scribendi rationem inde ab antiquissimis temporibus usque ad ea tempora, quibus Latina lingua florere desiit, mutationem subiisse recte statuunt. *)

De fontibus, unde recte scribendi scientia petenda sit.

Quum equidem specimen Orthographiae Latinae diversis temporibus diversae daturus sim, prius de praecipuis fontibus, e quibus ea haurienda sit, breviter dicam, de auctoritate singulorum uberius disputare hoc loco supersedebo, et tantum adferam, ut quaeque videbantur maxime necessaria.

Tres potissimum fontes sunt Orthographiae Latinae recte constituendae, monumenta aeri vel lapidibus incisa**), libri manuscripti et praecepta Grammaticorum. Hunc esse iustum fontium ordinem mihi extra omnem dubitationem positum videtur. Nam libros manuscriptos plerumque scribendi rationem eius temporis praebere, quo scripti sint, neminem harum rerum gnarum fugit, et Grammaticorum iudicio quam caute utendum sit, nemo est, quin sciat.

Monumenta aeri vel lapidibus incisa.

Columna rostrata, C. Duilio in foro posita a. 261. a. Chr. Conf. Georg. Frid. Grotefendi Grammat. Lat. 3. edit. Francof. ad M. 1820. T. II, p. 295. sq. et Orellii Inscriptionum Latinarum selectarum amplissima collectio. Turici 1828. N. 549.

Monumenta Scipionum. Conf. Grotef. p. 298 sqq. et Orell. 540 sqq. Sunt haec octo monumenta (a Grotef. litteris a—h signata), quorum primum, si ad abavum Asiatici et Africani referendum est, scriptum est inter an. 450—460 u. c.; sed verisimilius putatur eiusdem temporis, quam secundum (littera b a Grotef. signatum, ap. Orell. 552.) quod est in laudem expugnantis Corsicae (consul. a. 494. u. c.). Monumentum quartum (Or. 556.) referendum est ad a. 588 u. c. Monum. sextum (Or. 558.) est in honorem filii Africani maioris; monum. septimum exaratum esse videtur c. a. 578 u. c., et monum. octavum (Or. 557) c. a. 600 u. c.

Senatusconsultum de Bacchanalibus (a. 186. a. Chr. — 568. u. c.). Conf. „Senatusc. de Bacch. sive aeneae vetustae Tabulae Musei Caesarei Vindobonensis explicatio auctore Matthaeo Aegyptio“ in Livii edit. Drakenb. VII, 197 sqq. Grotef. l. l. p. 297 sq. Endlicher. Catalog. codic. manusc. biblioth. Vindob. Vindobonae 1836, cuius libri inspiciendi mihi nondum copia fuit.

Tabulae Heracleenses. Inventae sunt hae tabulae in rivulo ad oram Lucaniae; prior est *ἰσοθόγραφος* et fragmento Britannico suppletur; continet *ψήφισμα* procul dubio statim post a. 430 u. c. scriptum; posterior est recentioris aetatis. Cf. Alexii Symmachi Commentarii in Aeneas Tabulas Heracleenses, Neapoli 1754 (T. I.) et 1755. (T. II.) Vol. II, p. 289 sqq.

*) Hanc viam, quam B. G. Niebuhrius (M. T. Ciceronis orationum pro M. Fonteio et pro C. Rabirio Fragmenta, Romae 1820) et G. Freundius (M. T. Ciceronis oratio pro T. Annio Milone, Vratislaviae 1838) quodammodo aperuerant, ingressus est G. Phil. Eb. Wagner in commentatione de Orthographia Virgiliana, addita Volumini V. editionis Virgilii, Lipsiae 1841.

**) Inscriptiones primo loco collocandas esse suo iure statuit Wagner in Praef. l. l. p. VIII., et sane mira est sententia Keilii, Professoris Portensis, prolata in Jahn. Bibl. crit. XXXVIII, 4, p. 435: „Was zunächst die Schreibweise (sc. inscriptionum) als das Aeußerlichste betrifft, so begegnen uns natürlich hier eine Menge Abweichungen von der Bücher-Orthographie, sei es dafs Einzelnes aus der gemeinen Umgangssprache hergeht, sei es dafs Einzelnes mehr Steinmetzen-Manier ist.“

Fragmenta Legis Serviliae procul dubio scalptae ante a. 650 u. c. Conf. Fragmenta Legis Serviliae repetundarum ex tabulis aereis primum coniunxit, restituit, illustravit Cl. Aug. Klenze. Berol. 1825. Est haec quoque tabula *ὀπισθόγραφος*, quum in aversa tabulae parte legem Thoriam contineat. Conf. Marini Gli Atti e Monumenti de' Fratelli Arvali. Roma 1795. II. Vol. Apud eund. Marin. II, p. 569 sq. legitur Lex Romana e Tabula Bantina, integre communicata a Klenze (Commentationes Philologicae editae a Lachmanno, Berol. 1839. p. 1—24, in Museo Rhenano II. [a. 1828] p. 26 sqq.).

Lex Thoria (post a. 642 u. c.) Conf. Pighii Annales Romanorum. Antverpiae 1615. Tom. III, p. 137 sq. *) Num Lex a Pighio commemorata Spurii Thorii sit, dubitari potest; sed ex nominatis in eadem consulibus constat, ipsam post annum urbis 642 fuisse latam **).

Lex agraria M. Drusi, a. 631. u. c. (?). cf. Pigh. p. 63.

Fragmentum novum columnarum triumphalium Romae inventum, 633. u. c. Pigh. 56 sq.

Elogium C. Marii in marmorea tabula, 652 u. c. Pigh. 173.

Fasti triumphales, Pigh. II, XXII sqq.

Fasti consulares Capitolini recensuit J. C. M. Laurent, ph. Dr., Altonae 1833. Compositi sunt auctoritate Jul. Caesaris a. 707. et continuati usque ad a. 723. cf. p. 14.

Fragmentum Ancyranum, c. a. 750 u. c. Continet Breviarium imperii Augustei. Cf. Jani Gruteri corpus Inscriptionum ex recensione et cum annotationibus Joannis Georgii Graevii, Amstelaedami 1707. Vol. I, P. I, p. 230.

Senatusconsultum Vespasiani. Gruter. p. 242.

Claudii imperatoris oratio. Grut. p. 502. Hoc fragmentum accuratius editum est in Brotierii Tacito ed. Paris. 1820. T. IV, p. 474. Conf. Orell. n. 705.

Cenotaphia Pisana, a. 757. et 755. Conf. Cenotaphia Pisana Caii (qui obiit a. 757 u. c.) et Lucii (a. 755) Caesarum dissertationibus illustrata. Auctore F. Henr. Norisio Veronensi, Venetiis 1681.

Juris Romani Tabulae Negotiorum sollemnium, E. Spangenberg. Lipsiae 1822., qui in lapideis monumentis novissimam Gruteri recognitionem se secutum esse dicit. Textum ipsum tabularum e Marinio constituit. Monumentum 67. est Tabula Traiani alimentaria; mon. 70. est c. a. 150. p. Chr. exaratum.

Inscriptionum Latinarum collectiones instituerunt Marinius, Orellius et Gruter II. II. Accedunt inscriptiones, quas collegerunt Lerschius („Centralmuseum rheinlaendischer Inschriften, Bonn. 1839. 1840. 1842.“), Osannus (in Ephemeridibus antiquitatis litterariis), Rosinius („Dissertatio Isagogica ad Herculanensium Vol. Explanationem, Pars I, Neapoli 1797.“), Otto Jahn („Specimen epigraphicum in memoriam Olai Kellermanni. Accedit tabula typographica. Kiliae 1841 ***).

*) Quum Pighius testis oculatus non esse videatur, fragmentorum ab eo editorum auctoritas in re Orthographica admodum dubia esse debet. Doleo, quod Goetlingi libro (Fünfzehn Römische Urkunden auf Erz und Stein, Halle 1845) uti mihi non licuit.

***) De laceris eius inscriptionis fragmentis disputavit Rudorffius in libro: „Das Ackergesetz des Spurius Thorius wiederhergestellt und erläutert.“ Berlin, 1839.“

****) Is liber mihi non nisi ex censura (in Jahn. Nov. Annalib. phil. et paedagog. XXXVIII, 4, p. 430 sqq.) innouit.

Libri Manuscripti.

Primum locum haud cunctanter adsigno Carmini Latino (de bello Actiaco), quod quin ipsi aevo Augusteo attribuendum sit vix dubitare poteris. Est tertia fere pars carminis, quod fortasse in laudem victoriae Actiensis compositum erat. De auctore dubitatur. Varium epicum poetam auctorem statuere ob Horatii illud Odar. I, 6, 1 sqq. ipsius carminis indoles vetat. Conf. Herculanensium Voluminum T. II. Neapoli 1809. Commentatio de C. Sallustii Crispi Historiarum lib. III. Fragmentis, atque Carminis Latini de bello Actiaco fragmenta iterum ed. J. T. Kreyssig, Misena 1835, qui omnia, quae huc facere possunt, congescit.

Virgilii codices. Antiquissimus eorum, Mediceus, ante eversum imperium Romanum exaratus esse videtur. Typis eum describendum curavit Fogginius *), qui, quod in Praefatione promisit, accuratissime in ea re versatus est. Ipse iudicat codicem esse saeculi quarti, cui opinioni aliqua probabilitatis species accedit, quod T. Apronianus (qui in fine saec. V. vixit) eum a fratre Macario dono accepisse ipseque distinxisse atque emendasse dicitur. Conf. Praef. p. IX., et Noris. Cenotaph. Pisan. Diss. IV, c. 2. De Fragmento Sangallensi huic codici aetate proximo v. Wagn. Virg. T. V., Praef. p. X. Saeculum quintum sine dubio non excedunt Fragmenta codicis Vaticani **), quem Mabillon (Iter Ital. I, 63.) ante Constantinum M. scriptum esse indicat. Admodum dolendum est, quod typhotheta rem suam parum accurate egit. Ipsum codicem a Fr. Guil. Schulzio et Schweersio iterum conferendum curavit Wagner. Cf. p. XIII sqq. Additae sunt apographo codicis Vaticani variae lectiones aliquot codicis Romani, quem ex parte (Bucolica) idem Schulzsius iterum contulit. De codicibus Virgilii, qui in Helvetiae bibliothecis adservantur, nuper scripsit C. G. Müller in commentatione Indici scholarum in Univers. Litter. Bernensi habend. praemissa, Bernae 1841. Conf. Wagner in Ephemerid. antiquit. litter. Darmst. 1842, X, p. 921 sqq.

Codices rescriptos, quos plerosque eodem fere saeculo exaratos esse ex multis signis conicio, antiquissimos Virgilii codices aetate superare mihi non facile persuadebitur. Quamvis enim probe sciam, quam incerta et fallax res sit ex scribendi ratione de antiquitate antiquissimorum codicum iudicare, tamen studium quoddam Orthographiae ad antiquam integritatem restituendae in iis deprehendere mihi videor (dico Etymologiae ubique fere habitam rationem), quod Grammaticorum praeceptis attribuendum censeo. Huic argumento accedit aliud haud levius. Constat codices illos saeculo IX. et X. esse rescriptos. Nonne inde probabile fit, recentiores potius codices, quippe qui minoris pretii essent, rescriptos esse quam antiquissimos? Codices rescripti, quibus usus sum, hi sunt:

a) Classicorum auctorum e Vaticanis codicibus editorum Tom. I. II. cur. Angelo Maio, Romae 1828. continent: Tom. I. Ciceron. de Re Publica (quem codicem Angelo Mai (p. LXII sqq.) saeculo quarto vel quinto exaratum iudicat **)) et Gargilii Martialis de arboribus

*) Virgili Maronis codex antiquissimus a R. T. Aproniano v. c. distinctus et emendatus qui nunc Florentiae in Biblioth. Mediceo-Laurentiana adservatur bono publico typis descriptus a. 1741 4to. Florentiae.

**) Antiquissimi Virgiliani codicis Fragmenta et picturae ex Biblioth. Vatic. ad priscae imaginum formas a Petro Sancte Bartholi incisae. Romae 1741.

**) Immo p. LXV sq. dicit: „Num ipsa per se incredibilis videtur tanta membranarum longaevitas, ut sit v. gr. aevi Augustei?“

pomiferis (saecul. V. vel VI.); Tom. II. Ciceronis antiquus interpres (codex in Praef. p. IX. antiquissimus dicitur) et Ciceronis orat. in Verr. Act. II. partes ex antiquissimo Vaticano palimpsesto.

b) M. Corn. Frontonis et M. Aurelii Imperatoris Epistulae. Veri et Antonini Pii et Appiani epistul. reliquiae. Fragmenta Frontonis et scripta Grammatica. Ex codice rescripto Biblioth. Vatic. Romae 1823. *)

c) M. T. Ciceronis orationum pro M. Fonteio et pro C. Rabirio fragmenta, T. Livii lib. XLI. fragmenta ex membranis Bibl. Vatic. edita a B. G. Nieuburio, Romae 1820.

d) Juris civilis Anteiustiniani reliquiae ineditae ex codice rescripto Bibl. Vatic. curante Angelo Maio, Romae 1823 **). Additae sunt codicis Theodosiani variae II. ex Palimpsesto Bobiensi. Ibidem sunt II. Fragmenta Symmachi (ex initio saec. VI. cf. p. LXIII.), et III. Rhetorica Victorini (saec. XII. cf. p. LXXI.).

e) Glossae Placidi Grammatici. Conf. Jahnii Novae Bibl. crit. Suppl. II. (1833.) p. 439—471. et 485—492; et Angel. Maii Classic. Auct. III, 427 sqq.

Anecdoton Parisinum, quod Theodor. Bergk nuper (in Diurnis litter. antiquar. Cassel. 1845, I, N. 11. p. 81 sqq.) publici iuris fecit. Est codex, quod dubitari vix potest, anni 780. et continet fol. 28. 29. „Notas XXI, quae versibus apponi consuerunt“, procul dubio Probi Grammatici, et fol. 154. 154. „De Notis sententiarum“ (Isidor. I, 20).

Gaii institutionum commentarii quattuor. Conf. Heffter (Corpus iuris Romani Anteiustiniani T. I.), qui codicem Veronensem (cuius aetatis?) secutum se dicit, *praeterquam ubi certissimis regulis adversaretur* ***).

Variae Lectiones Horatii codicis Saxonici, servati in Univers. Litter. Bern. (N. 363.), quas nuper in lucem protulit Hauthal (in Jahnii Nov. Annal. phil. et paedag. 1838., p. 338 sqq.). Codex in fine saeculi octavi vel initio noni exaratus est.

Arusiani Messi, V. C. Or. Comitis primi ordinis, exempla elocutionum ex Virgilio, Sallustio, Terentio, Cicerone, digesta per litteras. Conf. Lindemanni Corp. Grammat. Latin. veter. Vol. I. Hunc libellum, qui manu Gudii exaratus in biblioth. Guelpherbytana est, Lindemannus (in Praef. editioni praemissa) ab antiquissimo aliquo codice itemque optimo transcriptum esse dicit.

Varietas lectionis e quattuor codicibus Parisiensibus signatis litteris z (est noni saeculi vel decimi init.), b (undecimi saec.), c (antiquioris temporis), x (est XV. saec. sed ex optimo codice descriptus). Conf. C. Crispi Sallustii quae exstant. Ed. Fr. D. Gerlach, Basiliae 1823. Vol. III, p. 300 sqq.

Taciti codices Medicei, quibus usus est J. C. Orellius ****); cod. Medic. I. (plut. LXVIII, I.) continet Annalium libros sex priores, cod. Med. II. (eiusdem plutei) posteriores (Annal. XI—XVI) atque Historias; uterque est saeculi XI.

*) In Praef. p. XVI: „Denique de aetate codicis Frontoniani quid dicam? Enimvero nihil impedit, quominus eum antiquissimum esse credamus.“

***) In Praef. p. XVIII: „Ceteroqui nihil obstat, quin textus ipsius scriptura quinti vel sexti saeculi esse dicatur.“

****) Itaque quum usus eius libri dubius esset, non nisi primum librum perlegi.

*****) C. Cornelii Taciti opera quae supersunt ad fidem codicum Mediceorum ab J. G. Baitero denuo excussorum ceterorumque optimorum librorum recensuit J. C. Orellius. Vol. I. Turici 1846. Duos priores libros tantum indagavi, quod tota scripturae ratio satis inde apparere arbitratus sum.

T. Livii codex Bambergensis. Conf. T. Livii ab urbe condita lib. XXXIII. Ad codicis Bambergensis et editionum antiquarum fidem denuo edidit J. F. Kreyssig. Accessit varietas lectionum in ll. 30—32. et 34—38. ex codice Bambergensi. Misenae 1839. Codex est sine dubio saeculi undecimi*). Huic aetate antecedit Moguntinus, e quo scripturae diversitatem Kreyss. addidit.

Huic codici adiungam eos, quos C. F. S. Alschefsky (T. Livii ab urbe condita liber tricesimus, ad codicum manu scriptorum fidem emendatus, Berolini 1839.) contulit. Is Puteanum, qui Parisiis servatur et omnium decadis tertiae librorum et antiquissimus et integerrimus habetur, describendum curavit, ex quo Bambergensis et Mediceus profecti sunt. Posteriorem partem libri XXX. (a capite 30.), quum in illo antiquissimo codice non extaret, ex altero Parisiensi, aetate illi proximo, dedit. Praeterea usus est codice Lipsiensi (XIV. saecul.) et Berolinensi (XV. saec.). In codicibus notandis his compendiis usus est: P significat librum Puteanum vel Parisinum, P₂ Parisiensem alterum, Bb Bambergensem, L Lipsiensem, Br Berolinensem, R. editionem principem Romanam, T. Tarvisanam, M. Moguntinam, A. Aldinam a. 1518., F. Frobenianam a. 1535. **)

M. Acci Plauti Bacchides, ad codicum Palatinorum fidem cum integra scripturae discrepantia reliquorum librorum ed. Frid. Ritschelius. Halis Saxonum a. 1835. Vetus codex Palatinus teste Pareo (nota Δ vel Δ p significatus) a nobis n. 1. notatus est, idem Camerario et Grutero testibus (Δ c et Δ g) n. 2., decurtatus Palatinus testibus Pareo et Grutero (Θ p et Θ g) n. 3., idem a Ritschelio collatus (Θ) n. 4. — De antiquitate Palimpsesti Plautini Mediolanensis scripsit Ritschelius in Ephemer. litter. antiquar. Darmstad. 1837, n. 91. 2. 3.

M. Minutii Felicis Octavius ad fidem codicis Regii Lutetiae Parisiorum et Bruxellensis recensuit Eduardus de Muralto. Praefatus est J. Casp. Orellius. Turici 1836. Codices saeculum IX. non excedunt.

„Nypsi, Nysii, Nipsi Junii M. romani, opus de agrorum mensuris.“ Huius codicis Bambergensis partem a Jan publici iuris fecit in Ephemer. litter. antiq. Darmst. 1844., V, p. 433 sqq. Jaeck l. l. eum saeculo XI. adsignavit; prima pagina, quae methodum multiplicandi continet, est procul dubio XII. saec.

Arnobii codex Bruxellensis. Eius codicis accuratam collationem ab ipso Bruxellis factam L. Lerschii amica voluntas mecum communicavit. Codex, ut in ipsius fronte est, perturbatus a. 1598. (a Canonico) in ordinem compositus est. Totus fere liber primus et reliquorum insignes partes aetatis antiquioris sunt et saeculum X. non facile excedunt.

Codex Erfurtensis Ciceronis, qui inter Germaniae codices Ciceronis sine controversia antiquissimus est, non serius quam saeculo XIV. scriptus est. Conf. Varias Lectiones librorum aliquot ex codice Erf. enotatae ab Eduardo Wundero. Lipsiae 1827. ***) Eiusdem: M. Tulli Ciceronis oratio pro Cn. Plancio emendavit et explanavit Ed. Wunderus. Lipsiae 1830. M. T. Ciceronis oratio pro T. Annio Milone. Ad codicis olim Erfurtensis nunc Berolinensis

*) Conf. Jaeck: Viele Alphabete und ganze Schriftmuster vom VIII—XIV. Jahrhundert aus der Bibliothek zu Bamberg; 1833—35, Vol. III.

**) T. Livi Rerum Romanarum ab urbe condita libri... emendati ab Car. Frid. Sig. Alschefski, (Vol. I. Berolini 1841.), cuius editionis nunc tria volumina in publicum emissa sunt. Quum optimorum codicum scribendi ratio non ubique adnotata sit, in rebus ad Orthographiam pertinentibus auctoritate carent.

***) P. XII: „Itaque tantum mihi videor confirmare posse, codicem Erfurtensem certe non serius quam saeculo XIV. esse scriptum, id quod scribendi etiam genus, quod usurpatum in eo videmus satis superque declarat.“

exemplar lithographico opere quam accuratissime describendam curavit, annotationibus orthographicis et criticis atque compendiorum indice copiosissime instruit Guilelmus Freundius. Vratislaviae 1838.

Pandectarum codex Florentinus, qui antiquissimis codicibus adnumerandus est, quum eum aliquot annos post Traianum imperatorem scriptum esse admodum probabile sit. Conf. Henrici Brenemanni Historia Pandectarum seu fatum codicis Florentini, Traiecti ad Rhenum 1822. Exemplum apographi Brenemanni habet p. 115, et Gebaueri Corpus iuris civilis, post eius mortem edid. Spangenberg, Gottingae 1776, qui (p. 802. Vol. I.) paginam ex membranis Florentinis addidit. Quod in titulo eius libri est, Digesta ad Florentinum exemplum typis expressa esse, id quin accurate ubique factum sit, si ad Orthographiam spectas, vehementer dubito.

Sexti Iulii Frontini de aquae ductibus urbis Romae liber. Ad codicum fidem edid. Dederichius, Vesaliae 1841. Omnium codicum antiquissimus est Cod. MS. Montis Cassinensis, qui vel sub finem saeculi decimi tertii vel sub initium decimi quarti scriptus fuisse dicitur; adnotatus est compendio C. Bonitate a codice Cassinensi secundus est Codex Vaticano-Urbinas paulo post medium saeculum XIV. exaratus et significatus littera U. Eidem tempori adsignandus est Codex Vatic. significatus littera V. Conf. Praef. p. VI—X.

Codex Arnstadiensis, cuius varias lectiones ad Semnium Scipionis vulgavit Pabst (in programmate Gymnas. Arnst. a. 1842). Scriptus est intra a. 1400—1445.

Ciceronis codices a Lagomarsinio collati, quorum antiquissimi sunt N. 4. 13. 32. 36., qui vero ipsi saeculum XIV. non antecedunt. Notandum est hoc loco Lagomarsinium varios numeros in collectaneis suis posuisse, qui non scriptos sed impressos libros videantur significare. Conf. M. T. Ciceronis de Oratore. Ed. Fr. Ellendt. Vol. I. (Regiomontii Prussorum 1840) p. XIV sq. *).

Notae Tironianae, quibus ego in quaestionibus Orthographicis non magnam auctoritatem tribuerim, quod ex velociter scribendi studio sensim et improvise enatae sunt. Conf. Palaeographia critica auctore Ulrico Frid. Kopp, Mannheimii 1817. **)

Agmen claudunt I Papiri Diplomatici dall' Abate Gaetano Marini. In Roma 1805. fol., qui liber apographa inde a saeculo quinto usque ad recentiora tempora continet. Textum haud omnibus numeris absolutum esse Koppius docuit in censura huius libri (Annal. Heidelb. a. 1809, I, p. 19—39.)

Ex his fontibus quae sequuntur petita sunt; eorum vero librorum, qui ad dirimendam quaestionem propositam non faciunt, mentionem non feci, quum mihi hic non propositum fuerit,

*) Dolendum est, quod in libro tertio variae codicum lectiones ad Orthographiam spectantes rarissime adnotatae sunt. Qui „Specimen variarum lectionum e codicibus Lagomarsinianis librorum Ciceronis de Nat. Deor. descriptarum“ congescit, Dr. Fr. Schultze (in programmate Gymnasii Liegnit. a. 1847), is Orthographiae rationem non habuisse videtur; nam ad praepositionis praefixae exempla haec tantum memorat, in varietate lectionum: I, 2. *annumerare* 4. 9. 23. 120. 122. 124. 126. 47. 127. 50; *assertionem* 31; I, 3. *ammovent* 3; I, 5. *amirantur* 31; *ammonendi* 3. *adfirmarent* 11, *affemarent* 9. *asserendi* 3. 31. 9. 24. *adsentiendi* 11; I, 6. *at dubitare* (*addubitare* Orell.) 11. *assint* 3. 31; I, 7. *astriatum* 11 et decem alii codices; I, 10. *amirator* 31; I, 11. *aduncta* (*pro adiuncta*), 23. *appellat* et *appellant* 24.

***) Isidorus Etymolog. p. 39. ed. Lind. haec habet: Romae primus Tiro Ciceronis libertus commentatus est notas, sed tantum praepositionum.

ut omnem Orthographiam Latinam complecterer. Equidem quum de particularum praefixarum scriptura hoc loco disputare mecum constituissem, spatium huic scriptioni meae constitutum video vix sufficere ad pertractanda ea, quae de praepositione *ad* praefixa dicenda sunt.

De praepositione *ad* in compositis.

Recentiores auctores, qui de praepositionibus praefixis praecipue scripserunt, hi sunt: Heynius in Praef. ad 2. edit. Virg. p. 36—43; Kritiz. Sallust. Crispi opera p. 213., et qui ibi laudantur: Passov. ad Tacit. Germ. c. 2; Hertel. ad Agricol. c. 9. et Fr. Lindemann. ad Ruhnken. Elog. Hemsterh. p. 3 et 4; his adde A. Maium Conspect. Orthograph. cod. Vatic. de Rep. p. 621 ed. Moser.; Kirchner. Praef. ad Horat. Satiras p. LXXXV sq., Wunder. Praef. ad Ciceron. Orat. pro Plancio p. XV., Freund. ad Orat. pro Milone p. 25 sqq., Ellendt. Ciceronis de Orat. libr. III. passim, Maduig. Praefat. ad Cicer. de Finib. p. 57 sq., Frid. Osanni M. T. Ciceronis de re publica librorum Fragmenta. Gottingae 1847, qui vir doctissimus ipsam Ciceronis scribendi rationem, quantum quidem id fieri posset, restituendam sibi proposuit; quibus accedunt H. Duentzer (in „Wortbildung und Komposition“ p. 166 sqq.), qui praecipue de scribendi ratione in Inscriptionibus ap. Orell. observata disputavit; Wagner., cuius librum supra laudavimus, *) et, qui de ea re peculiari commentatione scripsisse fertur, Hoffmann „Ueber die Assimilirung der Praepositionen in Compositis“ in Annalib. phil. et paedag. a. 1827. III, p. 81., quam frustra in illis Annalibus, quibus inesse dicuntur, quaesivi. Denique recentiora scripta grammatica Schneider. I, II, p. 521 sqq., Grotfend. (3. edit.) II, 221., Reisigii *Vorlesungen ueber lateinische Sprachwissenschaft* p. 280 sq. et ad eum librum notam 308. Fr. Hasii, Kruegeri §. 25. et 277. n. 6, qui rem vix attingit. Conf. Weissenborn. censura eius libri in Ephemerid. Marb. 1843, I, p. 75. Scripsit nuper copiose de litteris, de Orthographia et de accentu J. H. R. Prompsault**); sed eius libri desiderium mihi ademit censura in Jahn. Nov. Annal. phil. et paedag. a. 1846, fasc. II, p. 155 sqq.

Praepositiones a Romanis in quibusdam vocabulis inflexas, in aliis integras relictas esse certum est, neque negari potest, antiquissimis temporibus adsimilationem, ut hodie loquuntur, rariorem fuisse ***); itaque quaerendum est, quando apud Romanos adsimilandarum praepositionum initium factum sit quique cuiusvis vel aetatis vel scriptoris usus fuerit, quantum quidem eius rei monumenta extant. *Ad* praepositio immutata retenta est ante *i* litteram consonantem et ante vocales, si excipis vocabulum *atavus* pro *adavus* ****). Conf. Schneid. l. l. I, p. 524 sq. *****).

*) Eius libri censura in: Goettinger gelehrter Anzeiger, Stueck 125 mihi non ad manus fuit; altera censura inest in Ephemer. litter. antiquar. III, 4, p. 343 sqq. Cassel. 1845.

***) Grammaire Latine. Traité des lettres, de l'orthographe et de l'accentuation, par l'Abbé J. H. R. Prompsault. Paris 1842; 1056 p.

****) Eo tempore, quo Columna rostrata posita est, praepositiones praefixas immutatas relictas fuisse, e praepositione *ex* non mutata (*exfociont*) videtur colligi posse.

*****) Hanc esse veram originem eius vocabuli docet par significationis ratio verbi *adnepos*. Duentzer l. l. p. 189. cum Boppio *atavus* e lingua sanscrita duxit, in qua *at*, „supra“ significat, ut *adnepos* esset pro *atnepos*.

*****) Immutatio *d* litterae mediae in tenuem *t* facta est propter sonum, quem habuit in fine vocabulorum *quid*, *quod*, *id*, *istud*, *illud*, *aliud*, *ad*, *apud*, *sed*, *huid*; conf. Schneid. p. 251; exempla mutatae *ad* praepo-

§. 1. *Ad ante b* in quattuor tantum verbis reperitur; *adbellare, adblaterare, adbibere, adbitere*. Tria priora praepositionem integram retinuerunt, de quarto quaestio oritur. Apud Vel. Long. de Orthogr. p. 2225. haec sunt: „Abbitere etiam quidam geminata *b* maluerunt et dicere et scribere, ut intermissa *d*. Et in hoc nullam differentiam putat esse Lucilius, qui ait:

Abbitere multum est, *d* si et an *b* habet“;

quem locum Schneider I, 2, p. 632 in nott. ita emendavit: „Abbitere etiam quidam geminata *b* maluerunt et dicere et scribere (sc. quam adbitere) intermissa *d*, sed in hoc multam differentiam putat esse Lucilius, qui ait:

abbitere multum est *d* sive an *b* habet.“

Schmidt *) legendum duxit deleto verbo *habet*:

Abbitere multum est *d* siet an *b*.

Plautus alterum verbum scripsit, ut Lucilius, *adbitere* (i. e. adire): Captiv. III, 4, 72.

Namque edepol si adbiteres propius, os denasabit tibi;

alterum vero *abitere* (i. e. abire): Rud. III, 4, 72.

Hunc quoque adserua ipsum, ne quo abitat; nam promisimus.

In Glossis Placidi (litt. a) est *adbiteret* et explicationis gratia additum *adveniret*. Antiquiore aetate pro *adbitere* dicebant *arbitere*, unde ortum est vocabulum *arbiter* „qui aditur“; conf. Doederl. Synonym. II, p. 162 **); de qua litterae *d* mutatione §. 3. plura monebimus. Vides hinc *ad* integram retentam esse sequente *b*, quod ne *ab* praepositionis sonus redderetur factum esse Schneider. l. l. p. 525. non immerito suspicatus est. Ceterum idem docet Priscian. p. 569. P. (I, 59 ed. Kr.): „Haec tamen ipsa consonans (*d*) in *ad* praepositione mutatur sequente *c* vel *g* vel *p* vel *t*, ut *accumbo, accido, aggero, applico, appello, attingo, attineo. F* quoque sequente *rationabilis*, ut *affectus, l* allido, *r* arrideo; *n* annuo; *s* assiduus. Subtrahitur etiam in quibusdam, si consequens dictio a *gn* vel *sp* vel *sc* incipit, ut *agnitus, aspectus, ascendo*. Aliis sequentibus litteris integra manet in compositione, ut *adbibo, adhaereo, admitto, adquiro, advoco*. Frequenter tamen invenimus, *f* vel *n* vel *l* vel *r* vel *s* sequentibus *d* scriptam, ut *adfatur, adludo, adrideo, adnitor, adsumo*; errore tamen scriptorum hoc fieri puto quam ratione. Nam quae sit differentia euphoniae, ut, cum eadem consonans sit sequens, in aliis transferatur *d*, in aliis non, scire non possum: ut, cum dicam *affectus, allido, assiduus*, bene sonet, cum autem *adfatur, alludo, assisto*, male.“

§. 2. *Ad ante c, d, h*. *Ad ante c* iam antiquissimis temporibus in *ac* mutatum esse testantur Monum. Scip. g, *accumulavi*, Tabul. Heracl. II, 46. *accussasse*, Jur. civil. Tab. VII, 67 (855 et 866, Tabul. Traiani alimentaria) constanter *accipere*; sed ap. Marin. Atti p. 616. *adcumbitorum*, Tab. 41, b. *adclamantes* legitur.

sitionis in *at* plura in iis quae sequuntur invenies. Cf. praecipue §. 7; Mar. Victor. p. 2457: „Nos nunc et *adventum* et *apud* per *d* potius quam per *t* scribamus *atventum* et *aput*“; de reliquorum vocabulorum scriptura nunc non dicam.

*) C. Lucilii Satirarum quae de libro nono supersunt disposita et illustrata, Berol. 1840 (praemissa indici scholarum Gymnasii Friderico-Werd).

***) Leenep. Anal. Ling. Lat. p. 273. *arbiter* et graece ἀρβιτηρ ab inusitato ἀρβω pro αἶρω i. *necto, iungo* petendum esse arbitratur. Conf. Dr. Hildebrand: Glossarii Fragmentum primum edidit et notis illustravit; (praef. indici scholarum Lection. Gymnas. Tremonensis, 1845).

Orell. Inscr. 2156. *adcensus* pro *ad census*, 3062. *adcensus* id. 3306 (fort. a. 120. p. Chr.). 3329 (c. a. 495). 3814; 3671 (Traian. imp.). *adcentent*, 4511. *adcumbitorium**); sed saepissime invenimus in Inscr. *accensus*, *accumulari* (554), *accido*, *accedo*, *accessus* (792. 2533. 3032. 9345. 4859), *accubito* (2103), *accersitus* (4724).

In Virgillii codic. *acc.* fere constantur scriptum est; itaque leguntur: *accedere*, *accendere*, *accidere* cet. Servata est Littera *d*: Medic. Georg. II, 276. *acclive* (*d* 2. m. supra scripta est); Aen. VI, 630. *adcelerare* id. XII, 157; VI, 886. *adcumulem* id. in cod. Vatic. X, 835. *adclinis*; XI, 522. *adcommoda*; Cod. Vatic. VI, 630. *adcelerare* id. IX, 221. Vat. ap. Bottar. Georg. III, 334. habet *adcubet*. Praeterea legitur *atcelerare* Cod. Med. Aen. V, 675. IX, 221. 505.

Auctor. Class. Vol. I. Cic. de Republ. II, 21. *accessio*, id. I, 34. et ita constanter *acc*; nam leguntur haec: *accipere* I, 3, 5. 16. 46, II, 5. 20; III, 2, 13 ter. 35. *accidere* I, 4, 5, 6 bis. 34; *accedere* I, 6. II, 23; III, 14; *accuratus* I, 13; *accommodare* I, 46; *accire* II, 13; *accensis* II, 22; *accusare* II, 35. Quamquam hic codex etymologiae rationem habere solet; Gargil. 3. *adcommodant*, sed *acced.* bis. Vol. II, p. 108. *acusatorem*, *adcreta*; p. 158. *adclaminationis*; Fronton. II, p. 79 et 96 bis *adcommo-*
modare id. 109. 145. sed p. 177. *accommodare*; id. 13. 121 et praeterea constanter *acc.* Jur. civil. I, p. 21. *adcrecendi* et p. 22. *adcrecere* bis. id. p. 23. sexies, p. 24. quinquies, p. 25. quinquies, p. 26. sexies, p. 27. quater; p. 78. *adcommo-*
modabitur; III, p. 63. *adcurantur*. Praeterea *acc.* legitur in *accedere*, *accipere*, *accusare*, *accire*, ut III, p. 27. 114. est *iccirco*.

In Arusiani Messi codice Gud., qui adsimilare non solet, constanter scriptum est *acc.* (*ac-*
cingere, *accommodare*, *accedere*, *accipere*).

Taciti cod. Med. eandem scribendi rationem praebet; nam ibi haec leguntur: *accipere* I, 1. 7. 8. 9. 10. 14. 17. 20. 58. 59. 67. 28. 42. 49. 33. 71. II, 1. 2. 4. 6. 13. 14. 21. 22. 24. 25. 26. 30. 37 bis. 40. 41. 43. 45. 56. 59. 65. 69 bis. 70. 77; *adecipere* non legitur, *accensum* I, 4. 53. 69. II, 2. 16. 43. 57; *accedere* I, 4. 33. 73. II, 30; *accidere* I, 49. II, 5. 69; *accire* I, 5. 28; II, 2. 54. 80; *accolunt* I, 53; *accisae* I, 61; *accolla* I, 74. II, 51, 68; *accusator* I, 74. II, 28. 30. 32. 79; *accusatio* II, 31. 34. 74; *accusatus* II, 42. 67. 72; *accommodatiorem* II, 66; *accerbitatibus* (sic) II, 71. *Ad* praepositionis sequente *c* servatae paucissima exempla inveni: I, 18. *adcelerabo*, I, 19. *adcreverat*, *adclamavere* id. 44; I, 21. *adcurritur*, I, 27. *adcursu*, I, 50. *adcelerantur*, II, 8. *adcrecente*, II, 10. *adcurrens* id. II, 31.

Livii cod. Bamb. XXXVI, 3 *accitus*, 43. *accelerare*.

Plantii Bacch. *acc.* praebent, I, 1. 48. *accumbet* (1).

Arnob. cod. Brux. II, 23. *adcommoda*, sed III, 16. *accommodasse*, III, 38. *adc.* IV, 28. *acc.* V, 30. *adc.* VI, 2. *adcumulamus*, VII, 11, *adc.* 13. 14. *adcumulat*, 28. *acc.* 47. *adc.* bis.

In Minut. Fel. A *d* haud allitteratum nisi sequente *c*.

Gloss. Placidi (a) habent *accipenser*, sed hoc voc. minime compositum est.

Etiam in codice Erfurt. constanter *acc.* legitur nisi quod orat. in Pison. c. 27. est *adct.*

Cod. Arnstad., qui in adsimilatione sibi constat, semper habet: *accolere*, *assequi*, *appellare*, *apparatus*, *aspicere*, *assignatus*.

Ciceron. codic. a Lagom. collat. de Or. I, §. 17. *accedere*, ut videtur, omnes Lagom. codices, sed I, 27. *adcubissent* Lg. 65 (a. 1420 script.). 70. 73; I, 38. *adcurata* 65; ibid. *adcepissent* 65. 84;

*) Schneid. Gramm. Lat. ex Inscr. Gruter. haec exempla ab *acc.* incipientia enotavit: *accensus* 94, 11; 429, 3; 479, 1; 483, 3; 624, 2; *accipere* 509, 14; 384, 1; 465, 4; *accessum* 247, 6; 484, 6.

I, 54. *adcommodata* 84; I, 73. *adcesserit* 65. 70. 84; id. I, 79. Lg. 65. 70; id. I, 106. Lg. 5. 6. 65. 70; I, 108. *adcommodata* 65. 70. 73; I, 114. *adcipi* 65, 70; I, 123. *adcidere* 5. 6. 65. 70; post *accideret* 65; I, 149. *adcommodate* 17. 70. 73; I, 150. *adcuratius* 73; I, 177. *adcepimus* 70; I, 181. *adcidere* 73; I, 205. *adcepimus* 5. I, 220. *adcedere* 65. 70; I, 239. *adcessisse* 67. 70; *adcommodatum* 67. 70. 73. 84; idem I, 260. Lg. 65. 70. 73; I, 242. *adceperit* 70; I, 254. *adcederet* 65. 67. 70. 73; II, 3. *adcepimus* 67. 70; II, 28. *adcessit* 67. 70. 86; II, 35. *adcusando* 5. 65. 67. 70; II, 56. *adcepimus* 65. 70; ibid. *adcidere* 65. 70. 73; II, 74. *adcepimus* 65. 67. 70. II, 89. *adcusavit* 65. 67. 70. 73. II, 90. *adcedat* 65. 67. 70. 73. 86. II, 93. *adcidere* 65. 70. 73. 86. II, 114. *adcepto* 65. 67. 70. 73. ibid. *adcommodatum* 17. 65. 67. 70. 73. 86. II, 159. *adcommodanda* 65. 70. 73. *adcommodata* 67. II, 186. *adcommodatam* 17. 65. 67. 70. 73. II, 187. *adcipio* 65, 70. 73. II, 190. *adcesserit* 65. 67. 70. 73. 192. *adcidere* 65. 67. 70. 73. II, 197. *adcusando* 65. 67. 70. 73. II, 198. *adcedebat* 65. 70. 73. II, 200. *adcidere* 65. 73. II, 201. *adcusatio* 65. 70. 73. II, 211. *adcipiuntur* 65. 67. 70. 73. II, 249. *adcepto* 65. 70. 73. II, 250. *adcommodanti* 67. II, 254. *adcipiant* 65. 67. 70. 73. II, 270. *adcommodatum* 65. 70. II, 291. *adcuratius* 5. 70. 73. II, 299. *adcessisse* 70. 73. II, 315. *adcurata* 5. 70. 73. II, 315. *adcurata* 5. 70. 73. II, 326. *adcommodata* 73. II, 339. *adclamatio* 5. 6. 13. 32. 70. 73. II, 345. *adcommodabuntur* 70. 73. II, 355. *adcipienda* 73. II, 364. *adcedere* 5. 67. 70. 73. III, 92. *adcersitis* 5. 73.

In Notis Tiron. iam structura posebat, ut notae principes sive radices, quoad eius fieri posset, integrae servarentur, cf. Kopp. l. l. §. 301. In compositis igitur radix incolumis mansit (e. g. *adāgit*), cf. §. 302. Eodem modo praepositiones praefixae integrae manebant, ut *adcelerat*, *adfirmat* cet. cf. §. 303. Sed typographi sibi non constant; nam etiam *allidit* et alia adsimilationis exempla inveniuntur. cf. §. 312. Videntur igitur Romani et antiquissimis temporibus et posteriore tempore, quoties *ad* praepositio verbis a *c* incipientibus adiungeretur, euphoniae legibus auriumque iudicio obtemperantes *d* in *c* mutasse. Quod idem procul dubio praecepit Vel. Long., cuius haec sunt p. 2225. P.: „In his partibus orationis, quae incipiunt a littera *c*, non facile potest hac praepositione (sc. *ad*) sonare *d* littera. Haec similiter littera geminatur in eo quod *capio*, *accipio*. Itaque Lucilius:

Atque accurrere scribas

D ne an *c*, non est quod quaeras atque labores.

Ille quidem non putavit interesse scripturae; sed scilicet si sonus consulitur, interest aurium ut *c* potius quam *d* scribatur.“ Ipsum Lucilium adsimilationem praetulisse ex iis quae in Fragm. X. de *pelliciendo* praecepit, colligi potest; conf. Schmidt. l. l. p. 14 sq. *Ad* ante *c* in *ac* mutatum esse testantur etiam Diomed. p. 418: „*D* praepositur consonantibus septem his: *c*, *g*, *l*, *p*, *r*, *s*, *t*, quae succedunt in locum eius, ut *accipe*, *aggere*, *allige*, *appete*, *arripe*, *asside*, *attende*.“ Prisc. p. 559 et 569. (cf. §. 1); Martian. Cap. p. 56 ed. Grot., apud quos exempla *accido*, *accipio*, *accumbo* leguntur; Vel. Long. p. 2232 sq. *accedo*, *accommodo*, *accusator*, *accendo* habet; Terent. Scaur. p. 2260, *accio*, Cornut. ap. Cassiod. p. 2285. *accedo* poscit; Caecil. Vind. ap. Cassiod. 2318; Papirian. ap. Cassiod. p. 221: „In compositione plerumque *d* in *c* commutatur, ut in praepositionibus: *accedo*, *accumulo*“. Beda p. 2327. *accuso* et *accedo* affert.

Ad ante *d* et *h* manet; nam menda scripturae sine dubio putanda sunt, quae leguntur: Virg. Cod. Med. Aen. IV, 319. *athuc* id. VI, 807; Palimps. Vol. II, 178. *adere* pro *add.*, p. 335 (in schol.) *aderet*; Cicero. codic. a Lg. coll. II, 109. *adito* 17; Priscianus quoque, qui *h* litteram consonantibus adnumerat, *ad* sequente *h* integram servatam esse dicit l. §. 1. laud.

§. 3. *Ad* sequente *f* vel *v* antiquissimis temporibus in *ar* transiit: Senatuscons. *arfuerunt* *), *arfuisse*, *arvorsum*; Lex Servil. 8. *arvorsario* bis, sed ibidem *advorsariumve*; 12. *adferatur*, 22. *adfuerint*. Gloss. Plac. a. *arveniet*; Cato de R. R. 138, 1. *arvehant*, 135, 7. *arvectum*; Grut. p. 507, lin. 15. *arvorsario*. Apud Festum s. v. in optimis codicibus habetur *arvocitat*. Linguales *r*, *l* et *d* saepissime inter se mutantur, ut in *meridies* (Varr. L. L. 5, 2. *meridies* ab eo quod est *medius dies*), *apor* (apud, cf. Fest. s. v.), *gluma* et *gruma*; conf. Schneid. I, p. 255 sqq.; Weisenborn. Gramm. Lat. p. 7. et in primis M. Aegyptius ad Senatusc. de Bacch. (ap. Drakenb. edit. Liv. T. VII, p. 197 sq.). Huc etiam referenda sunt vocabula *arferia*, (*a ferendo*, cf. Fest. s. v. et Scalig. p. 315.), *arcubiae* (Fest. s. v., cf. Doederl. Synon. p. 161.), *arbiter* (ex *ar* et *bitere*, cf. §. 1.) et *arcessere* (ex *ar* i. e. *ad* et *cio*, unde factum *cesso*, ut ex *facio*, *facesso*), conf. Kritz. ad Sallust. Cat. 40, 6; 52, 24; 60, 4; Schneid. l. l. I, 2, p. 514; Herzog. ad Caes. b. g. I, 31. De discrimine, quod inter verba *arcessere* et *arcessere* nonnullis viris doctis **) statuendum visum est et ultra forma praefenda sit, hic non est quod dicam. Vel. Long. p. 2232. nullum discrimen esse statuit.

Commemoratur haec mutatio *ad* praepositionis in *ar* etiam a Grammaticis. Prisciani I, p. 43. ed. Kr. haec sunt: „Antiquissimi vero pro *ad* frequenter *ar* ponebant, *arvenas*, *arventores*, *arvocatos*, *arfinas*, *arvolare*, *arfari* dicentes, pro *advenas* cet. Unde ostenditur, recte *arcesso* dici ab *ar*cio verbo, quod nunc *accio* dicimus, quod est ex *ad* et *cio* compositum. *Arger* quoque dicebant pro *agger*.“ Vel. Long. p. 2232. refert *d* litteram in *r* transire apud antiquos in *arvorso* et *adversario*; cf. Ter. Scaur. 2260. *Ad* etiam sequente *m* in *ar* nonnunquam mutatum esse testis est Vel. Long. p. 2214: „Inventi sunt tamen, qui et sine vocali putant posse syllabam fieri. Nam animadvertimus apud Comicos *s* et *t* sqq. Sed scilicet si hoc sectentur, possent etiam plerasque consonantes et omnes semivocales pro syllabis ponere. Nam apud Lucilium in IX. (in quo de litteris disputat), omnem vicem syllabarum implent, quum dicit,

Ar non multum abest hoc cacosyntheton atque canina

Si tibi lingua dico nihil ad me nomen hoc illi est;

ubi Douza recte restituit *ar me*, quae nota sunt ex Plauti Trucul. II, 2, 17: *ar me advenies* *). De loco Lucilii nondum persanato cf. Schmidt. l. l. p. 16 sqq. Gerlach p. 27.

Quando *ar* pro *ad* usurpari desierit, ex ipsa lege Servilia et ex monumentis, quae eam sequuntur, satis apparet. In his enim leguntur: Leg. Thor. *adfuerit*, *adfuerunt*; Jur. Tab. VII, 67 (Tabula Traian. alim.) *adfinibus* saepissime, *aff*: non occurrit. Mar. Gli Atti Tab. III, *adfuerunt*, id. T. V. T. VIII. *adfuit*, T. XLI. *advocavit* cf. p. 605; Mar. 50 sqq. e monumento Latino *ad. finibus* adfert; *adfuit* et *adfuerunt* constanter ap. Mar. cf. ad T. XXXII. osserv. 39. Cenotaphia Pisan. II. *adfuerunt*. Inscr. ap. Rosin. *adfuere* (ante a. 79 p. Chr.), Orell. *adfectio* n. 529. id. 3223. 4036. 4040. 4069. 4352. 4624; 775. *atfuit*, *adfectu* (a. 140 p. Chr.), 784. *adfuerunt*, 890. *atfines* (Commod. imp.), 961. *adfuerunt* ap. Mar. T. XLIII, p. 169 (c. a. 222 p. Chr.), 1133. *adfinitas* bis, id. 1134, ubi etiam *adfini* (c. a. 317) legitur, quod idem ap. Eckhel. T. 8, p. 32;

*) Quae rectis litteris impressa sunt, suppleta sunt.

**) Scripsit de hoc verbo Stuerenburg in Programmate a. 1839; dissentit cum eo Ellendt ad Cic. de Orat. II, 27, 117.

***) De consonantibus finalibus ob initiales sequentis vocis mutatis conf. Osann. in Ephemer. Darmst. a. 1837, 1, p. 54 sqq. Exemplis ibi allatis nonnulla addi possunt nec non ex Virgilii Mediceo, quod alterum vir doctissimus negavit. — Doederl. Synon. II, p. 161. e loco Plautin. colligit, *ar* antiquam formam esse praepositionis *ad*, eamque etiam agnoscit in verbo *arguere* (ex *argruere* i. e. *adgruere*).

1147. *adflictas*, *adferrent*, 1796. *affecto* (susp.), 2230. *adferri*, 2263. *adfuerunt* (a. 289), id. 3114 (referend. procul dubio ad bell. soc.), 4038 (a. 179, ap. Mar. I, 6). 4047. 4046. (a. 26 p. Chr.). 4135; 2317. *adfinis*, 3548. *atfinis*, 3672. *affectu* (a. 390), 4036. *ad. fuerunt*, (c. a. 242). 4039. *adfectus*, 4040. *adfecisse*, 4774. *afflictus* (susp.), 4859. *adfirmares* (imp. Aug.). Lersch. I, 54 *affectus*, sed inscriptio spuria esse videtur; Osann. Inscr. 17. *adfectione*; ap. Grut. 1128, 11 *affectus* et 526, 3 *affinis*, si inscriptiones accurate expressae sunt.

Virg. cod. Med. *ad* subiecta littera *f* constanter fere retinet; nam leguntur haec: Georg. I, 215. *adflavit*, 318. *adfigere*, IV, 238. *adfixae*, 320. *adfatus* id. 530; Aen. I, 452. *adflictis*, 576. *adforet*, 591. *adflarat*, 663. *adfatur* id. IX. 198., III, 153. *adfari*, 370. *adfers*, VI, 35. *adforet*, 40. *adfata*, id. 166, 50. *adflato*, VII, 217. *adferimur*, 270. *adfore*, VIII, 611. *adfata*, X. 547. *adfore*, XII, 352. *adfecit*; *ad* mutatum occurrit: Aen. IV, 284. *atfatu* et Aen. XII, 138. *atfata* sed utroque loco *t* mutata in *d*; Georg. IV, 562. *affectat*, Aen. III, 670. *affectare* (ubi cod. Vatic. *adfectare* habet), X, 10 et 71. *affatur*, III, 621 est *afabilis* (sic) et VIII, 147. *atfore* (pro *afore*). Fragment. Cod. Vatic. Georg. IV. 530. *adfata*, Aen. I. 452. *adflictis* (id. cod. Rom.), 591. *adflarat*, III, 153. *adfari*, 310. *adfers*, 670. *adfectare*, II, 35. *adforet*, 40. *adfata* id. 666; 50. *adflata*, VII, 217. *adferimur*, 270. *adfore*; in antiquo codice VIII, 611. *adfata*.

Papir. Diplom. N. 73. (est antiquissimum monumentum ap. Marin., scriptum mox post a. 444) *) *adferatur*, N. 79. (a. 557 scr.) 3. *adfectione*.

Palimps. I, de Rep. I, 3. *adfligere*; I, 14. *adferre* id. II, 6; I, 10. *adfirmare* id. 46; II, 7; I, 17. *adfigere*, I, 38. *adficere* id. I, 44; I, 25. *afluentia*; I, 44. *adflictus*. Gargil. I. *afferre*, *adfirmare* bis id. II, 5. IV, 2; I. *adfixi*, id. II, 6; I. *adfuerit* id. IV, 5; III, 2. *adfigere*.

Auctor. class. Vol. II, p. 3. *adfectare*, p. 40. *adfinis* id. 181. 337; 180. *adfinitas*; p. 58. *adfectus* id. 86. 164. 165. 421. 453. 459. 467. 523. 527; p. 61. *adfigere* id. 210; p. 174. *adflictus* id. 274. 465. 497. 500; p. 250. *adferre* id. 291. 292. 392. 459. 493. 525; p. 400. *adficere* id. 450; p. 410. *adfuerat*, 445. *adfirmare* id. 460.

Fronton. p. 11. *adfectus* id. 145; p. 49. *adfectio* id. 68. 159. 218; p. 49. *adficere* id. 78. 120. 218; p. 57. *adfinitas*, *adfatim*; p. 65. *adfligere* id. 208; p. 80. *adfari* et *adfabilis*; p. 85. *adfinis* id. 211. 307; 95. *adfuturus* p. 107. *adferre* id. 123. 191. 218. 219. 222. 240; p. 114. *adflictus* id. 132. 194. 134. 218. 258. 281; p. 143. *adfatu*, p. 154. *adfuerit* id. 211. p. 165. *adflictare* id. 138. 217; p. 284. *adfirmare* id. 261; p. 812. *adflare*.

Jur. civil. I, p. 7. *adfligi* id. 34; p. 9. *adfectare*; sed *affectare* I, 47 ter.; p. 34. *affectus* id. 60; p. 82. *affecta*; p. 65. *affectio*; I, 40 *adfinis* id. 42. 52 bis. 53. 54. 83 bis, sed 42 *affines*; p. 67. *adfinitas*; p. 38. *adfirmare* id. 69. 74. 82. p. 46. *adferre* id. 80; II, 10. *adfuit*, id. 30; 8. *adflatum*; II, 9. *adfectare*, p. 26. *adfectus* id. 39; p. 32. *adficere*, p. 47. *adfectio*, p. 53. *adferre* id. 62 III, p. 24. *affectare* bis id. 26. 27. 32. 44. 69, sed *adfectare* p. 26 et 104., p. 26. *affectus* id. 69 76. 83. 94. 88. 90. 91. 102. 105. 115 bis. 119; p. 104. *affectatio*, p. 28. *adfore*, p. 36. *afferre* id. 56. 72 ter. 88. 95. 117; p. 53. *affluere*, p. 57. *affirmare*, id. 29. 116. 120, p. 87. *afficere* id. 89; 106. *adfligere*.

Gaii I, §. 39. *adferri*, 63. *adfinitas*.

Placid. Gloss. (a) *affluxio*, sed ibidem *adfurcillavi*, (d) *adflikerit*, (l) *adfixas*.

Teste Nieubuhrio l. l. p. 110. in antiquissimo Vaticano codice *ad* servatur ante *f*, *r*, *t*.

*) Mar. p. 245: E il piu antico Papiro questo che esista, scritto o anzi trascritto poco dopo l'anno 444.

Anecd. Paris. fol. 28. 29. *affluebat*.

Cod. Saxonit. Horat. Satir. I, 81. *adflixit* (cod. A; sed B et C, qui sunt saeculi decimi, praebent *aff*).

In Arusiani Messi codice Gudiano constanter *adf*. invenitur (*adfixa* saepius, *adfectat*, *adferimur*, *adfluctus*), nisi quod semel *afflictum* (sub voce *adfluctus*) et bis *affluere* (*affluit* et *affluentem*) e Cicerone adfertur.

Taciti cod. Med. I, 6. *adficere*; I, 10. *adfusum*, ibique *adfinitatis*, I, 17. *adferet*, 21. *adfici*, 33. *adfertur*, 49. *adfuit*, 52. *adfecere*, 79. *afferret*, sed hic codicis lectio non adnotata est; II, 5. *adfici*, 6. *adfluens*, 10. *adfinium*, 16. *adfuturus*, *adflixere*, 19. *adfecit*, 25. *adfuit*, 29. *adfines*, 34. *adfuturum*, id. 79. 35. *afuturum*, *adfluentis*, 43. *adfinitatem*, 76. *adfluebant*, 81. *adfluctando*, 82. *adferabantur*, *adfirmatio*, 84. *adfecit*.

Cod. Bamberg. Liv. XXX, 34. *adferri*. id. 49; XXXVIII, 28. *affulserat*, XXXIII, 16. *adfuerant*, *adfecerunt*, 28. *adfirmasset*, 36. *adfixit*, 40. *adfinitas*.

Alshefsk. (T. Livii ab urbe condita lib. tric.), quod ad consonantium adsimilationem attinet, P Bb P, maxime secutus est, praesertim quum in his rebus semper fere consentirent; in iis leguntur: XXX, 3. *adferabantur* P Bb; 5. *adferrent* P Bb; 6. *adflatique* P Bb; 7. *adferabant* P Bb; *adfore* P Bb; *adfirmat* P Bb; 10. *adfulserant* P Bb; 13. *adflucto* P. Bb; 18. *adfuerat* P Bb; 29. *adferentium* P Bb L R; *adferabant* P Bb, *adfirmem* P Bb; 30. *adfulsit* Bb R; sane mirum est, quod in his codicibus *ad* ante *f* constanter fere et ante reliquas litteras (exc. c) saepissime retenta est, quum in praepositionibus *com* et *in* adsimilatio plerumque adhiberi soleat.

Plauti Bacchid. I, 1, 57. *adferis* (4); 2, 46. *afflictat* (1. 3); II, 3, 95. *adfert* (4); Ritsch. adnotat ad 117. deteriores codices plerumque adsimilare; III, 1, 10. *adfluctas* (1. 3); 13. *adfinis* (1. 3. 4); 3, 94. *adfatim* (1. 3)*; IV, 10, 3. *adformido* (1).

Minut. Felic. B. *affluere*, licet ante dictum sit *d* haud allitteratum esse exc. *accipere* cet.

Arnob. cod. Brux. I, 3. *adfecta*, 8. *adferunt*, *adfluunt*, 16. *afferre*, 17 et 48. *adfectus*, 25. *ad-fingere* id. 26; 28. *adficiatur* id. 38; 28. *adficiuntur* pro *affic*.; 33. *adfixum*, 89. *adfabar*, *afflill*, *adficere*, 40. *adfixus*, 49. *adfectas*, *adfectio*; II, 5. *adf*.; 13. *adfixi*, *affamini*, 14. *affici*, 27. *adf*. id. 30. 50. 55. 67. 77; III, 11; IV, 2; sed 33. *aff*.; *adfuturas*, 72. *adfu*.; IV, 22. *affabilium*, 23. *afficiunt*, 28. *adfectio*, 29. *aff*. id. 35; 37. *adfectibus*, V, 11. *adfl*. id. 17; 15. *adf*. id. 24. 25.

In Ciceronis codice Erf. constanter fere *aff*. legitur: itaque apud Wunderum haec sunt: de offic. I, 15. *afferunt*, id. pro Balbo 1.; pro lege Man. 14. id. de Orat. I, 12; ibid. c. 15. *affine* id. Orat. IV. in Cat. c. 3.; Rhetor. ad Herenn. I, 6. *affirmatione*; Epist. ad Divers. XVI, 24. *afflamma* (pro *a flamma*), unde apparet, *aff*. tum temporis scribi solitum. In Verr. II, IV, 21. *afferebant* id. Epist. ad Div. XV, 1, Lael. 27; pro Reg. Deiot. 3. *afflictum*, id. pro Sulla 31. et Epist. ad Octav.; pro leg. Man. 28. *affecisset*, de leg. agrar. 30. *affluentes*, pro Sulla 29. *adfuit* (et sic semper W.); vel pro *abf*. interdum scribitur *aff*.; ut Rhet. ad Herenn. II, 1 et saepius. Rarius legitur *adf*.; ut pro Ligar. 6., pro Caecin. 17. est *adferantur*, pro Caelio 2. *adformandi*, in Pison. *adferantur*.

Cod. Florent. I, 1. *adfinitatis*, XXVI, 10, III. *adfici*; XLVII, 9, 1. *adficiendas*, 10, 1. *adfectui*, 5. *adfinitateve*.

Ciceron. codic. Lg. haec exempla servatae *ad* praepositionis sequente *f* exhibent: de Orat. I, §. 32. *adfluctos* Lg. 65; I, 66. *adfini* 65. 70. 73. 84; I, 87. *adficere* 65, id. post 5. 65; I, 113.

*) In Poenulo III, 1, 31. est *ad fatim*. cf. Fest. (Lindem.) p. 315.

Virg. cod. Med. *adgredi* praebet Ecl. VIII, 103; Georg. IV, 404. et ita constanter; *adgnosco* *d* habet his locis: Aen. I, 406. 470. 488; II, 423; III, 180. 347; IV, 23; VI, 407. 452. 498; IX, 16. 457. 659. 734; X, 224. 843; XII, 260. 449. 632; *agn.* legitur III, 82. 173. (in editione codicis Medic. Florentina *acnoscere*) 351. V, 576. 679; VI, 193; VIII, 531; X, 874; XI, 910; XII, 869. Praeterea VIII, 155. *abnoscoque*, sed *b* transfixa et *g* supra scripta legitur. *Adglomerare* scriptum est Aen. II, 341; XII, 458; *aggeritur*, quod semel occurrit, III, 63. *Ad* sequente *n* et *m* retinet *d*; itaque leguntur: Georg. I, 40. *adnue*; III, 70. *admissa* pro *am.*; Aen. I, 144. *adnixus*; 250. *adnuis*; 583. *adnavimus*; III, 208. *adnixi*; IX, 106. *adnuis*; Georg. II, 379. est *a* *morsu*, a *m.* 2. *a* *morsu* pro *admorso*, et V, 46. *adnuus*, 2. *m.* *n* supra scripta, pro *annuus*, unde apparet, *d* sequente *n* non in hanc litteram transire. In Cod. Vatic. Aen. III, 173. et VI. 498. *agnoscere* legitur, sed pluribus locis (I, 470. 488; III, 82. 180; IV, 23; VI, 407. all.) *adgnosco*; *adgredi* deprehenditur Aen. II, 463; III, 38; IV, 92. 476; *adnuere* Aen. I, 250; *adnixi* III, 208; IX, 228; in cod. Rom. Ecl. IV, 48. et VI, 18. *adgredi* scriptum est.

Papir. Diplom. N. 74 (c. a. 550) *agnoscere* (11) legitur et N. 79 (a. 557.) *adnisu*.

Palimps. I. De Rep. I. 2. *quemadmodum*, 9. *admonere* et ita constanter *adm.*; II, 4. *adnare*, ita const. *adn.*; *agnoscere* legitur II, 29. et II, 25. 2. *m.*, ubi 1. *m.* *adque cogn.* est; sed III, 33. 35. *adgnosco* scriptum est. Gargil. III. *adgregant*; Palimps. II, p. 14. *adgredi*, id. p. 73. 114. 165. 184. 218. 250. legitur; *adgnosco* scriptum est 31. 62; *agnoscere* 91; *adnumerare* 158. 473. 492; *adnotare* 14; Fronton. Epist. p. 99. *adgredi*, id. 146. 194. 312; sed p. 326. *aggerare*; *adgnosco* p. 147. 152; *ad* sequente *m* vel *n* constanter servatur. Jur. civil. I, p. 27. *adnotare*, 100. *adnectimus* et constanter *adm.* et *adn.*; sed II, 72. *amministret*; *agnoscere* constanter (II, 7. 62. 69. 72. 76. 106.). II, 49. *adgredimur*; III, 36. *aggredi*; 64. *adnectere*, 82. *adnitendum*, sed 70. *annumeratum*, 85. *ammonitione*, 87. *amminiculis*.

Anecdot. Paris. fol. 28. 29. *adnotationibus*, *adnotans* bis, *adnotandum*; sed *quemadmodum*, id. fol. 154. 155.

Niebuhr. Fragm. Liv. p. 95. *adgressurum*.

In Arusiani Messi cod. Gud. constanter scriptum est: *adgredi*, *adm.* (*admovit*, *admonet*, *admittit*, *administrat*), *adn.* (*adnare*, *adnixus*).

Taciti cod. Med. I, 12. *admonuit*; II, 17. *admotis*, id. 69; 76. *admissum*; 80. *admixtis*; II, 26. *adnectebat* et 64. *adnexum*; *ad* sequente *g* non est constantia; nam dum leguntur: I, 35. *adgestus*; II, 17. *adgnitam*; 21. *adgnosceretur*; 26. *adgreditur*, id. 64.; 30. *adgnonoscentes* (sic pro *adgnoscentes*); 57. *adgerere*; deprehenduntur I, 19. *aggerebatur*, 61. *aggeres* (sic const.) ibique *aggerata*, quod idem occurrit 63.

Liv. cod. Bamberg. XXXI, 42. habet *adgressurus*; XXXIV, 28. *aggredi*. id. XXXVI, 10. et 22; XXXIII, 29. *adnexa*; XXXVIII, 45. *admosse*.

Liv. edid. Alsch. XXX, 4. *adgressurus* P Bb, id. XXX, 5, 9; XXX, 10. *adgrediuntur* P Bb; XXX, 25. *adgressae* P Bb; XXX, 36. *adgressa*. Bb P₂; XXX, 11 *adgregat* P Bb; XXX, 3. *admisit*; XXX, 27. *adnitente* L BrR P Bb; XXX, 30. *adnitar* Bb P₂ L Br R.

Minut. Fel. B *adnectum*.

Arnob. cod. Bruxell. I, 20. *adgredi*, id. 32; II, 8. 20. 29; IV, 16; V, 21; VI, 12. VII, 43; sed I, 46. *aggerebat*; III, 9. *aggeraret*; *adgnosco* II, 32. legitur, sed IV, 28. *agnoscit*; II, 55. *adnuere* et ita *adn.* constanter (III, 3; V, 14. 36; VI, 1. 11; VII, 43.)

Cicer. cod. Erfurt. de Offic. nonnunquam *amministrare*, semel etiam *ammirari* legitur (cf. Praef. p. XV.); I, 4. *adnectit*; de Orat. I, 20. *admirari*; de Invent. II, 25. *aggredietur*; II, 45. *amministraret*; teste Wundero p. XIX. scriptura *amministrare* et *ammirari* nonnunquam deprehenditur in hoc codice. Rhetor. ad Herenn. I, 13. *agnatum* bis; de Prov. consul. 3. *ammiseris* (pro *a miseris*); de Harusp. resp. 10. *admove*; pro Arch. 3. *admirationemque*; in Pison. 30. *agnosces*; pro Caecin. 25. *ac natus* (*agn.*); pro Milon. argum. *adgrediendum*; ad Divers. XV, 2. *admonitum* et praeterea *adm.*; de Amicitia cod. Erfurt. teste Wundero (Praef. p. CXIII.) semper *ammirari*, *ammirabilis*, *amminiculum* scribit, contra non *ammixtum*, sed *admixtum*; „cod. de Amic. (Praef. p. CXXII.) non scribit *ammirari*, *amminiculum* *), et similia, uno excepto loco, ubi *ammonentur* scriptum“; et c. 26. *ammonendi* (quod a Wundero praetermissum est); c. 23. *adnitur* est.

Pandectarum cod. Florent. *adnepos* praebet, dum Corp. Jur. codices deterioris notae *atnepos* tumentur teste Schneider. p. 525; L. XLVII. 9, 1. *adgressores* legitur et ap. Brenem. p. 155. *adgnoverit* bis.

Frontin. p. 23. C. U. *adgreditur*, p. 51. C. *adnotatum*; p. 106. C. *adnotatione*.

Ciceron. cod. Lag. II, 9. *adgredior* 20. 67; II, 59. *ammirans* 17. 81; II, 175. *admonita* s. *ammonita* 81. 84. Gu. 1. 2; II, 186. *adgredior* 73; II, 255. *amixtum* (pro *adm.*) s. *ammixtum* 3. 6; II, 285. *adnuit* hic et paulo infra 17. 65. 70. 73; II, 291. *adgressus* 13. 20; 73. 93. Gu. 3; II, 262. *adgnosceamus* 13. *adnosceamus* 36; III, 12. *admixtum* sic. Lag. plerique et Gu.; III, 164. *adnutas* (pro *abn.*) 3. 67.

Grammaticorum praecepta haec sunt: *ad* sequente *g* adsimilatam esse docent omnes Grammatici, nisi quod Priscian. I. §. 3. l. *arger* pro *agger* habet; itaque *agger*, *aggero*, *aggro* cet. leguntur apud Diomed. p. 418.; Prisc. p. 559., Mart. Cap. p. 56., Prisc. ap. Cass. p. 2319. („*Aggero* per *g* scribendum et *aggregatus*, non per *d*“), Prisc. p. 569., Terent. Scaur. p. 2273., Mar. Victor. p. 2465. *Ad* vero sequente *m* vel *n* inflexae pauca apud Grammaticos exempla extant; ap. Prisc. p. 569. *annuo* est, sed ibidem *adnitor* et *admitto*; Papirian. p. 2293. *ad* ante *m* adsimilari dicit, quod idem Beda p. 2327. sine dubio illum secutus probat exemplis *ammittere* et *ammonere*; hoc eodem loco etiam *annuo* est; ap. Bedam p. 2329. haec sunt: „*Amittit* per unum *m*, id est *relinquit*, *ammittit* per duo *m*, id est *adsumit*“; ap. Pap. ap. Cassiod. p. 2293. *ammonet* et *amminiculum*. Aque Italos *ad* ante *g*, *m*, *n* fere constanter inflexa est (*adminiculo* et *amminiculo* dicitur). De *ad* praepositione sequente *gn* Prisc. p. 569. haec habet: „Subtrahitur etiam (sc. *d*) in quibusdam, si consequens dictio a *gn* vel *sp* vel *sc* incipit, ut *agnitus*.“ Apud Varron. de R. R. *annos* vel *an nos* pro *ad nos* legitur.

§. 5. *Ad* ante *l* litteram saepissime non mutata invenitur; sed Cenot. Pis. I. *allatus* legitur; Marin. Att. p. 89. (in inser.) *adlecto* id. 94; p. 93. *adlegerunt* (in templo Pompei.); 144. *adlectus* bis, id. 544. et 727 sqq. saepius; tab. 61. (Alexand. Sever.) *allecto*; 790. *adlecto*; 864. *allectus* et *adlectus*; tab. 65. *allect.*, 811. *allecta*, 826. *adlecto* id. 831. Apud Grut. haec leguntur: p. 163, 8. *adluentis*, id. 1126, 8, *adlectus* vicies quinque, sed *allectus* 99, 9; 330, 3; 389, 2; 421, 2; 433, 7; 434, 5; 410, 4, 1088, 1. 2; et 107, 1. *allevarunt*; 691, 8 et 715, 10. *alliget*; 245, 7. *allectores*; 375, 3. *allectura*; *Allectus* (nom. propr.) est ap. Eckh. VIII, p. 49.

*) Teste Forcell. s. v. *ammoneo* in multis codicibus Phaedri et Valer. Flacci legitur; cf. Carrio ad Valer. Fl. 2, 399; Gesn. Lex. R. R. s. v. *amminiculum*.

Orell. inscr. 77. *adlectus* (Antonin.), id. 188. (c. a. 256.). 722. (Claud.) 725. ...*adlectus* (Neron). 773. (Domit.). 902. (a. 208). 1181 (Tatian.). 1229. 1178. 2183. 2258. 2416. (a. 153). 2533 (fortasse imper. Caesar.). 2625 bis (169). 3040. 3112. (Claud.). 3135 (a. 137.). 3174 et 6 (139). 3448 (256). 3706, 11, 19, 21, 25. 47, 49; 3905, 55, 63, 76, 93; 4102, 8; 4921, 64. *Allectus* legitur: 157. 779. (Domitian) 884. (a. 184. vel 187). 992. 1170. (p. Chr. a. 78.) 7178. 2242. (saec. III). 2408. *) Praeterea legitur 750. *adlevavit* (Vespas.), id. vocab. 4859 (Aug. imp.). 4860. (mox post Aug.); 3745. *adlegerunt* id. 3816. (Fabretti c. X, n. 443.); *adlhoricata* 2893., id. ap. Marin. p. 513, et bis ap. eundem p. 522.

Virgil. cod. Med. *ad* sequente *l* retinet, nisi quod ter *alligat* legitur, quod Georg. IV, 480. etiam in Vatic. et in Rom. invenitur; itaque leguntur *adluere*, *adloqui*, *adlabi*, *adlacrimare* constanter; XII, 319. scriptum est *alapsa* sed *d* supra iniecta. In nummis teste Wagnero *adlocutio* constanter scriptum est.

Cod. rescript. Vol. I. De Rep. II, 4. *adluat*; Vol. II, p. 54. *adlegationem*; 90. *adlato* id. p. 208; 500. *adluantur*.

Fronton. p. 1. *alligatum*, 70. *alluitur*, 124. *adlevant*, 131. *allatus*, 187. *adlocutio*, 193. *adlevare*, 232, *alliciendi*.

Jur. civil. I. p. 8. *allegationum*, id. 62; 37. *allegare*, id. 41. 48. 58. 78., sed *adlegare* 55. 79; p. 57. *allatis*, 62. *allectos*; II, 58. *adlegantur*, 60. *alligatis*; III, 17. *allegare* id. 18. 82; 70. *adleviatur* 2. m. *adlevatur*, 76. *adlata*, 77. *adlegationibus*, 83. *adlegemus*, 85. *adloquamur*, sed 125. *alloqui*, 83. *allocutio* id. 90.

Gloss. Placid. *alliciendos*, *allegant*, *allaterati* praebent.

Arusian. Mess. cod. Gud. *alloqui* (s. v. *adsidet*) et *alligat* bis, sed *adludit* et *adludere*.

Tacit. cod. Med. I, 22. *adlevatus*, 26. *adlevandis*, 71. *adloquio*, II, 71. *adloquitur*.

Sallust. cod. Parisiens. Jug. 66. *adlicere* (cxz).

Liv. cod. Bamb. XXXIV, 56. *allatae*, XXXIII, 88. *adloquendo*, 42. *allatae*; cod. Mogunt. XXXV, 6. *allatae*. Liv. edid. Alsch. XXX, 7. *allatus* P Bb. XXX, 13. *adloquendo* P Bb et secundum p. Cl etiam L Br R T M A. XXX, 14. *adloquitur* P Bb, XXX, 21. *allatum* bis P₂ Bb, XXX, 36. *allato* bis P₂ Bb.

Nipsi cod. Bamb. p. 435. *alligari*.

Plauti Bacchid. IV, 9, 54. *adloquar* (4).

Minut. Fel. B. *adludere*.

Arnob. cod. Br. I, 35. *adlatum* et VIII, 17. *adludere*, et ita *adl.* VIII, 23. 44. 49., sed *all.* V, 25; VII, 12.

Cic. cod. Erf. de Inv. II, 52. *alliceat*, pro Marc. 4. *adlatura*, pro Planc. 4. *allicere*, post Red. in Sen. 12. *quo adlibuit*, sed corr. *quoad libuit*, Epist. ad Divers. XV, 4. *allegem* (sic), 10. *adlegarem* corr. in *alligarem*; praeterea ubique *all.* in cod. Erf. legitur.

Pandect. cod. Flor. ap. Brenem. p. 155. *allegat* et *allegationem*.

Cic. codic. Lag. I, 30. *adlicere* 65. 84; I, 240. *adludens* 20. 70. 73. 86; II, 315. *adlicere* 70. 73. 84; II, 324. *adlicendum* (sic) 5. corr. ut 70, in quo et 73. est *adlicendum*.

Notae Tiron. teste Kopp. §. 312. *allicit* praebent; sed tachygraphi sibi non constant, quippe quum particulae praefixae plerumque non mutatae inveniuntur.

*) Apud Fest. s. v. codicum, ut videtur, omnium lectio est *adlecti*.

Ex veteribus Grammaticis Diomed. p. 418., Terent. Scaur. 2260., Martian. Cap. 56. ed. Grot., Cornut. 2285., Papir. 2293., Beda 2326., Priscian. 559. *ad* sequente *l* inflecti docent *alligo* et *allido* adherentes, sed idem Prisc. p. 569. *l* supra *l* errore scriptorum eam nonnunquam immutatam servari testatur, ut in verbo *adludo*. Vel Long. p. 2224. *ad* ante *l* nonnunquam adsimilari dicit, ut in *allegere*, neque vero semper, quum *adluo*, *adloquor*, *adlabor* dicatur. Agroet. p. 2273. *ad* ante semivocales non adsimilari dicit.

§. 6. *Ad* sequente *p* antiquissimis temporibus adsimilatam inveni; nam in Monum. Ancyri leguntur: *apparere*, *appellare* quinquies; in Fast. Praenest. *appellare* quater; in orat. Claud. imp. ap. Grut. p. 502. col. 1. *appellitatus*, *appellatus* bis, col. 2. *approbare*; ap. Grut. 330, 2. *appellarunt*; 484, 6. *apparatu*; 208, 12. *apparet* id. 27. et 356, 4; 256, 4; 509, 6. *apparitoribus* id. 1087, 6; 1093, 8, sed 370, 3. legitur *adposita* (c. a. 370.); 647, 6. *adpenso*, *adpendat* (c. a. 364.), ap. Orell. 1186. et 3166; praeterea apud eundem Orell. 3657. *adprobata*, 4570 (ex a. 211.) *adplicitum*; 4428. *atplicitum*; sed idem habet p. 382 (in antiq. calend.) *appellatus*, praeterea *appellare* 534, 41. 92; 972 etc., *apparere*, *apparitor* 1896, 2533. 4433. 4921 etc., *applico* 4384, 5. 4428. Apud Festum s. v. *adpromissor* est codicum lectio.

Virgil. cod. Med. Georg. IV, 280. *adpone*, Aen. I, 377. *adpult*, 616. *adplicit*, XI, 605. *adparent*, XI, 277. *adpetii*; in Vatic. VII, 39. *adpult*, in Rom. Aen. I, 377. *adpult* (ap. Wagn., sed in schedis meis, ut III, 515., *appulit*); XI, 277. *adpeti*. Praeterea constanter *app*. scriptam est in Virgilii codicibus, ut haud immerito *apparere* et *appellare* Wagnerus retinuerit.

Mar. Pap. Dipl. n. 73. (c. a. 444.) *adprobavit*.

Palimps. I, de Rep. I, 2. *adpetentia*, 11. *adpreh.*, 17. *adpetere* id. II, 26. I, 21. *adprobare* id. 21. 24; II, 2. 32; II, 28. *adpellare* sed *appellare* I, 40 ter. 91. 43; II, 8. 20. 22. 28. 29. 33., *atpellav.* I, 9; *apparare* II, 14; *apparere* III, 33. Vol. II, p. 60. *adprime* id. 237; 74. *adprobare*; 341. *adpropinquare*; 407. *adposita*; 489. *adparitori*; 528. *adprobare*; 530. *adportata*; sed *app*. saepissime.

Fronton. p. 14. *adponere* id. 93; p. 18. *adpropinquare* bis. et 135. *adpropinquo*; p. 21. *adprobare*; 102. *adportare*; 118. *adprimere*; 227. *adpetere* id. 247; 232. *adpingere*; sed. *app*. saepissimae scriptum est, nam haec leguntur: *appellare* 10. 15. 77. 79. 80. 96. 109. 110. 125. 133. 138. 140. 143. 147. 182. 197. 207 bis. 212. 218. 234. 284. 288. 314. 317 bis; *apparere* 6. 188. 246. 247 ter. 248. 260; *apparitor* 150; *apponere* 201. 212. 240; *appingere* 243. 329; *apparatus* 281; *appetere* 255; p. 64. legitur *atpropinquo*.

Jur. civil. I, p. 7. *adprobari* id. 9. 21. 107; p. 55. *adparet* bis; 97. *adpositus*; sed. I, 47. *appetere*; 49. *appellare*, id. 106 quater, p. 52. *appellatio*, id. 84. bis. 88; p. 55. *apparere*, id. 66. 68; p. 105. *apparitor* bis; II, 5. *adprobans*, sed II, 22. *apparere*, id. 33; III, 23. *adposita*, sed III, 6. *apponere*, id. 92; 6. *appellare*, id. 11. 22. 26. 39. 40. 49. 52. 53. 68. 82. 92. 85. 88. 103. 120. 99. 109; p. 16. *appetere*, id. 49. 85; p. 72. *apparere*, id. 81. 91. 102, 105. 10. 22. 68; p. 63. *approbare* bis et *approbatio* 64 bis. 70. 74. et 40 *approbationis* pro *ad prob.*; p. 63. *apparator*; p. 41. *appraehenditur*; p. 90. *applicitus*.

Anecdot. Paris. fol. 28. 29. *apponi*, *apposuit* bis, *apponitur*, *apponebat*, *apponebatur*, sed *adpunctus*; fol. 154. 155. *apponuntur*, *apponitur*, sed *adposuerunt*, *adponitur*, *adponunt*, *adponebant*, *adponitur*, *adponi*.

In Hor. cod. Saxon. Satir. II, 100. *apparet*; II, 107. *adpon*.

In Arus. Mess. cod. Gud. *appulit* saepius, *applicat*, ut *adprima* et *adprime*.

In Taciti cod. Med. I, 3. *appellari* et id. vocab. 14. 41. 42. 49. 67. II, 45. 80. 83; et *apparatum* II, 69; sed *adposito* I, 6; II, 6. 7. 81. 68; *adprobare* I, 44; II, 56; *adpellere* II, 24. 77. et *adbellere* pro *adp.* II, 6. (ibid. *adpulsus*) 54; *apulsus* (sic) II, 79; *adpressum* II, 21; *adpugnare* II, 81.

Sallust. cod. Paris. Catil. 51. *adprobo* (z); Jug. 18. *appellantur* (b), 48. *adpinxit* (z).

Liv. cod. Bamb. XXXIV, 31. *appellari*, XXXV, 51. *adportari*, XXXVIII, 2. *aparuerere*, id. 18; 20. *apparatu*, XXXIII, 8. *adpropinquabat*, id. 37; 11. *at petendum*; 17. *adplicuit* bis, 31. *adprobanibus*. Liv. edit. Alsch. XXX, 10. *adpulsae*, ubi P Bb: *pulsae ad* habent, ibid. *adpulere* P Bb; ibid. *appareret* P Bb, 11. *adpropinquabant* P Bb, *adpetendus* P Bb, 15. *appellatum* P Bb, *adpulsis* P Bb R, 25. *adpropinquanti* P Bb, *adpulis* P Bb, 30. *adpetimus* P Bb, 33. *adplicante* Bb, P₂ appl., 42. *appellabant* et *appareret* id. 44.

Nipsi cod. Bamb. *appellavit* et ita constanter, *apparet*.

Plauti Baech. V, 2, 116. *adplaudere* (l. 3).

Minut. Fel. *d* haud allitteratum est exc. in *appell*.

Arnob. cod. Brux. I, 23. *appellare* id. II, 3. et *app.* praeterea II, 20. 25. 41. 70. (*appellationibus*). III, 4. (*appositas*). 5. 8. 38. 39. (*apparent*). IV, 3. 16 bis. 29 bis. 31. 33. 37. V, 4. (*appareat*). 9. (*appetitionis*). 27. 30. 33. 40. VI, 2; sed *adp.* frequentius scriptum est; legitur enim: I, 27. (*adpetitas*). 34. 40. 54. (*adprehendere*, *adposita*). 59. (*adplicet*). II, 9. (*adpl.*). 14. (*adplicarent*). 16. (*adpl.*) 30, 37. 40. 49. (*adpl.*) 56. 59. 61. (*adplicitus*). 65. (*adpl.* et *adpo.*) 67. III, 27. 36. 38. 46. (*adpeticione*). IV, 26. 35. (*adpeticione*). V, 5. 10. 16. (*adplodentiaes*. sic). 19. 20. 26. 27. 29. 32. VI, 3. VII, 2. 3. 13. (*adpi. adp.*). 17. 21. (*adpl.*) 25. (*adpetitu*). 45.

Ciceron. cod. Erf. de Off. I, 12. *appellare*, id. de Inv. I, 5. 24. Topic. 8. 25; in Vat. 14; *appetere* legitur de Off. I, 17. 25; *appellere* de Off. I, 19; *applicare* de Inv. II, 13; *apparare* Rhetor. ad Her. I, 3; *apparere* anteq. ir. in exil. 5. et pro leg. Manil. 6; *approbatum* pro Caec. 13; sed *adprehendi* pro Reg. Deiot. 11. et *adproperaret* pro Mil. 17.

Cicer. cod. Lag. I, 37. *adparet* 65; I, 177. *adplicuisset* 5. 17. 73. et post *adplicationis* 17. 73; I, 213. *adpello* 65. et *adpellatur* 5. 65. sed *app.* 3; I, 229. *adparatu* 65; II, 56. *adplicaverunt* 65. 67. 73. *adplicuerunt* 70; II, 78. *adpellant* 65. 73; II, 111. *adpellantur* 65. 70. 73; II, 135. *adpetens* 65. corr. 67. 70. 86; II, 154. *adpulistis* 24. 65. 67. 86; II, 157. *adpellant* 65. 70; II, 182. *adpetentis* 65. 70. 73. 86; II, 183. *adpella* 65. 70. 73; II, 222. *adpellantur* 65. 70. 73; II, 230. *adparet* 70. 73; II, 270. *adpellat* 5; II, 272. *adpellantur* 65. 70. 73; II, 321. *adpello* 70. 73; II, 326. *adpellundu* 70. 73. II, 333. *adparatu* 70. 73. II, 355. *adparatum* 70. 73; III, 61. *adprehenderat* 84; *adprehenderet* 70. 73; III, 61. 128. *adpeterent* 13.

Cod. Arnstad. *appellare* et *apparatus* constanter praebet.

Grammaticorum testimonia haec sunt: Servius ad Aeneid. I, 616: „*Adplicat* secundum praesentem usum per *d* prima syllaba scribitur; secundum antiquam orthographiam, quae praepositionum ultimam litteram consonam in vicinam mutabat, per *p*“; quo in loco vocem antiquam de temporibus Ciceronis et Virgilii intelligendam esse cum Schneidero p. 433. suspicor. Agroetius et Beda inter *apparere* et *adparere* discrimen statuunt: illius haec sunt p. 2267: „*Adparet*, qui videtur, *adparet*, qui obsequitur, non regulae ratione sed discernendi intellectus gratia“; eadem leguntur Incert. de Orthogr. p. 2778; ap. Bed. p. 2328. haec sunt: „*Adparet* per *d*, quod est obsequitur, non regulae ratione sed discretionis causa“. Velius Longus inter *adpello* et *appello* discernere videtur, quum loco nondum sanato p. 2224. dicit: „Et . . . in eo,

quod est *appello*, quod alterum est nave *appellantis*, aliud verbi causa pecuniam *appellantis*“, sed quod addit, „Videmus autem prope in omnibus verbis quae a *p* littera incipiunt hanc praepositionem cogi, ut *d* littera omissa *p* geminet, ut ab eo quod est *paret*, *apparet*, et ab eo quod est *ponit*, *apponit*, et *pungit*, *appungit*“; in eo consentientes habet Diomed. p. 418; Prisc. 559; Mart. Cap. 56. (apud quem *appeto* et *appono*); Prisc. 569. (*applico*, *appello*); Cornut. 2285. (*apparo*); Mar. Victor. 2451. (*apparatus*).

§. 7. *Ad* praepositio sequente *q* retinuit *d*. In Monum. Scip. *g atque* legitur, idem in Senatusc. de Bacch. et in Cenot. Pis., sed *adque* est in Monum. Ancyr. (p. 376, lin. 6. Sueton. Wolf.); in decreto Populi Romani Senatusque consulto in honorem Stiliconis facto (ap. Grut. T. I, P. II, p. CCCCXII, 3 et 4.) ter legitur, *atque* non scriptum est; quod in Carm. Latin. (VIII, 3) *atque* legitur, librarii imperitiae aurium iudicio male obtemperantis Wagn. (p. 431.) tribuit. Praeterea *adque* adferunt lapides ap. Mar. p. 383. (in inscr. saec. 3), ap. Orell. 920. (temp. Pertin.), 930. (Caracall.), 1070. (c. a. 300.), 1073. (a. 317.) 1103. (c. a. 325.) 1133 et 4. (c. a. 317.), 1155. 2235. 3276. 3300. (a. 159.), 4036. (c. a. 242.), 4040, 4121, 4360. (a. 386.), 5045 et 9; ap. Lersch. III, 18. Scriptum est *adq.* in verbis *adquiescere* et *adquirere*; ap. Orell. 2313. *adquiescere* id. 3228. 4084. 4491. et *adquirere* 3024. 4115. 4860. (post August.), 3115. sed ibidem *acquireret*; 5012. est *aquisitus*; in inscript. ap. Spon. Miscell. p. 171. *adquiescit*; in nummis Traiani ap. Eckh. VI, 420: *adq.* et *adquisita*; *acq.* non legitur.

Virg. cod. Med. tribus locis (Georg. III, 265; Aen. VII, 631; X. 305.) *adque* praebet, sed a m. 2. in *atque* mutatum; in codice Vaticano *adque* saepissime legitur: Georg. III, 182. 315; Aen. III, 164; IV, 505. 663. 679; V. 807; VI, 35. 631. 742. 747; VII; 224, sed *atque* teste Wagn. p. 427. quinquagies octies; in Romano *adque* est: Ecl. II, 29; III, 91; IV, 36; V, 90; VI, 63. (ubi Bottar. addit: „Sic ferme semper“). 68; X, 35. 45. (ubi Schulz.: „Ut semper“), Georg. III, 329. 526. *adqui* („sic. al.“); Aen. VI, 509; X, 51. Fragm. Sangall. *adque* tribus locis exhibet; item fragm. Satir. Juvenal., quod eiusdem fero temporis est, *adque* tuetur; cf. Wagn. 427 sq. Praeterea in cod. Med. Aen. IV, 174. *adquirat* est.

Mar. Pap. Dipl. N. 73. (c. a. 444) *adque*, *adquiras*; N. 79. (a. 557.) *adque* aliquoties, *atque* nunquam.

Palimps. Vol. I, de Rep. I, 9. *adqui* id. 37; II, 16; III, 5. m. 1., at 2. m. *atqui*. I., 16. *adque* id. 22; II, 3. 4. 6. 14. 16 bis. 17. 21. 25. 1. m. *adque* cognosc., at 2. m. *agnoscere*; *adque* etiam Gargil. I. quinquies. III. IV; sed *atque* legitur his locis: I, 1. 2. 3. 5. 14 bis. 18. 19. 26 bis. 27. 28 bis. 29. 32. 44; II, 1. 4. 6. 7. 10 bis. 14 bis. 18. 19. 20 ter. 21. 23. 24. 28 bis. 32 ter. 34. 36 bis. 40. 42; III, 3. 4. 5. 31; V, 3. Gargil. I. *adquirat*. Vol. II, p. 7. *adquirere* id. 12. 57. 125; p. 56. *adque*, sed constanter fere *atque*. Niebuhrius, qui scripturam *adque* in Conspectu orthographiae codicis Vaticani manifestum mendum vocat, ipse ex codice circa saec. V. scripto in Merobaudis oratione p. 6. *adque* edidit.

Fronton. p. 57. *adque*, id. 80. 92 ter. 96 quater. 97 quater. 100. 101. 144. 184. 236. 305, sed *atque* saepissime: 1 bis 5. bis. 13. 14. 19. 34 bis. 37. 48. 49. 54 bis. 61 ter. 70 bis. 71. 72. 73 bis. 77 bis. 78 bis. 79. quater. 90. 72. 93. 95. 96 bis. 99. 101. 101. 104 bis. 105. 110. 112. 127. 141. 145. 146 bis. 147. 148. 150. 154. 158. 163. 159. 165. 168. 172 quater. 175. 184. 190. 192 bis. 193. 201. 205. 206. 212. 213. 223. 224 bis. 226 bis. 228. 240. 243. 244. 256 bis. 259 bis. 304. 317 bis. 318. 329; praeterea *adquiescere* ter legitur p. 214. 220. 259. et *adquiras* p. 250.

Jur. civil. I, p. 9. *adque* bis, id. 10. 10. 12. 27. 95. 99. 102. et p. 23. *adquin*; sed *atque* I, 8. 11. 42. 56. 63. 71. 95.; deinde II, 5. 49. 52. 63, sed *atque* 21. 59. 64. 70 bis. 25. 48. 52; III, 4. *atque* bis, id. 6. 16. 17. 23. 27. 29. 30. 32. 48. 52. 54. 55. 56. 57. 61. 64. 69. 73. 80 quater. 84 bis. 95. 96. 97. 98. 113 bis. 114 bis. 116 ter. 118 bis; *adque* non legitur; *adquirere* deprehenditur I, p. 15. 20. 91 bis., sed *adquieverunt* II, 76; *adquisitus* (sic) I, 21; *adquiescere* II, 46.

Gaii I, §. 52. *adquiritur*.

Horat. cod. Saxon. Poet. 55. *adquirere*.

In codice Guelpherbyitano saeculi X. pro *atque* scriptum est plerumque *adque*. *).

In Arusian. Mess. cod. Gud. *adquiesco* est.

Sallust. cod. Paris. Catil. 14. *adque* (b). Jug. 10. *adquiruntur* (z) et 13 (cz).

Liv. ed. Alsch. XXX, 13. *adque* P id. XXX, 17. et 25. praeterea etiam saepissime *atque*. conf. Schneid. p. 251.

Plauti Bacchid. II, 3, 45. *adque* (1).

Arnob. cod. Bruxel. I, 9. *adquirere*, II, 11. *adquiescere*, 12. *adq.* III, 4. *adq.*

Ciceroni cod. Erfurt. de Off. 4. *acquirat* (pro *anq.*), 5. *adquiescit*; de Invent. *adquirenda*, pro Reg. Deiot. 3. *adquiesco*, pro Caec. 2. *aquisisse*, 12. *adque*, pro Mil. 37. *adquierunt*, de Amic. 23 et 24. *acquirat* (pro *anq.*).

Pandect. cod. Florent. *adquirere* exhibet, sed idem *atquin*.

Ciceron. cod. Lag. II, 290. *adquieturum* 13. 17. 67. 70. 73. Gu. 3. *ad quiet.* 2; III, 113. *acquiritur* (pro *anq.*) 2. Gu. 3; III, 131. *adquisierint*, *adq.* s. *acq.* 4. 15. 13. 3. 70. 5.

Ex notis Tironianis *atque* et *adque* erui potest.

Servata est igitur praepositio *ad* in compositis *adquiescere* et *adquirere* (praeterea non invenitur nisi in obsoleto vocabulo *adquo* pro *quoad* **)), quod idem confirmatur Priscian. l. l., et qui apud nos obtinuit usus scribendi *acquiescere* et *acquirere*, nec non Itatorum *acquiescere*, *acquistare*, et Franco-Gallorum *acquiescer* et *acquerir* ei tempori debetur, quo lingua Romana florere desiit. Hinc non immerito colliges, etiam *adque* a Romanis scribi solitum esse, id quod plurimis et lapidum et vetustissimorum codicum exemplis videtur probari. Quod vero *adque* non constanter scriptum invenitur, id mirum esse nequit, quoniam Romani *ad* (praepositionem) et *at* (coniunctionem) saepissime eodem modo scriberent. Quod alterum probat Quintil. I, 7, 5: „Illa quoque servata est a multis differentia, ut *ad* quum esset praepositio *d* litteram, quum autem coniunctio *t* acciperet; itemque *cum*, si tempus significaret, per *q* ac duas *u* sequentes, per *c* vero, si comitem, scriberetur.“ Vel. Long. p. 2230. *at* coniunctionem disiunctivam, *ad* praepositionem esse dicit; id. Mar. Victor. 2458. init. Isidor. Orig. I, XVI. haec habet: „Utpote *ad* cum est praepositio, per *d* litteram, cum est coniunctio, *t* litteram.“ Comminiani ap. Sosip. Char. p. 203. (ap. Lindem. p. 136 sq.) haec sunt: „*At* coniunctionem esse, *ad* vero praepositionem, *ἐνσυνόρεγον* tamen est, ut haec per *d* scribatur, ne subsequens *t* littera, duriores suique similem sonum amplexa dictum faciat immitius“, ubi Freundius in Lex. s. v. legi vult: „*Ad* coniunctionem, *at* vero praepositionem scribunt etc.“ Veteres Grammatici, utrum *adque* an *atque*

*) De eo codice, quo Phaedri paraphrastes continetur, v. Ludovici Trossii ad Julium Fleutelot epistola, praemissa indici scholarum Gymnas. Hammon. a. 1844; cuius haec sunt p. 5: „Pro *inquit* plerumque *inquit*, pro *atque* scriptum est *adque*, id quod in antiquissimis codicibus obtinere, qui harum rerum periti sunt, norunt.“

**) Hoc vocabulum bis tantum occurrit, Afran. ap. Non. 76, 7; cf. Hand. Tursell. I, 178.

scribendum, non docuerunt, nisi quod Appuleius de Orthogr. p. 13. (Osann. Apuleii de Orthogr. Fragm., Darmst. 1826. p. 42 sq.) haec habet: „Quod olim scribebatur per *d adque*, nunc *atque*“; e Grammaticorum silentio, qui hanc quaestionem ne verbo quidem attigerunt, Wagnerum p. 431. secutus colligo, duplicem formulam huius coniunctionis primo et secundo saeculo non in usu fuisse. Norisius quoque (Cenot. Pis.) p. 453. ad probandam hanc sententiam haec adfert: „Dintius vero *adque* scriptum fuisse patet ex rescripto Imperatorum in Cod. Theodosiano; si quidem innumeris aliis omissis L. 44. de Haereticis scribitur: Donatistas *adque* Haereticos; item: ad singulas quasque insulas *adque* provincias. Et in fine: *adque* cet.“ Scaligeri (de causis linguae Latinae p. 52.) haec sunt: „*Adque* illi (veteres) dixere, nos *atque*; sane melior priscorum ratio.“ Male igitur Osann. in Ephemerid. Antiquit. Darmstad. 1837. p. 54 sqq. *t* sequente *q* in *adque* et *adquin* in *d* mutatum esse statuit.

§. 8. *Ad* ante *r* constanter fere *d* in eam litteram mutat. Ex Inscriptionibus exempla non notavi. Mar. Papir. Dipl. N. 79. (a. 557.) *adrumat*; idem est ap. Fest. s. v., apud quem *adrudus* s. v. *rodus*. In Virgilii codicibus constanter scribitur *arripere*, *arrigere* al. Cod. rescript. Vol. I. de Rep. I, 33. *adrogare* et 32. *adrogantia*, id. Vol. II, p. 61; p. 71. *adrogare*; 145. *adrodere*; 347. *adripiunt*; Garg. II, 5. *adrorant*; praeterea constanter *arr.* in his libris scriptum est. Fronton. p. 118. *arripere*, quod vocabulum ita scriptum sexies legitur i. e. quoties occurrit. Sed p. 176. *adrogarem* est. Ap. Niebuhr. p. 110. *adrogantia*. Jur. civil. I, p. 103. *adripiat* pro *abr.*; II, 17; *adripere*, sed III, 41. *arr.* et ita constanter. In Gloss. Plac. *arrogant* et *arrisit*, sed ibidem *adridere* et *adridens*. Gai. I, §. 99. *adrogatio* et 107. *adrogandum*. Horat. cod. Saxon. Poet. 122. *arroget*.

Nipsi cod. Bamb. p. 437. *arreptum*. In Arus. Mess. cod. Gud. *adrepit* bis. Taciti cod. Med. I, 8. *adroganti*, id. 33; 74. *adrepit*; II, 42. *arripuit*, 72. *adrogantiam*. In Livii (ed. Alsch.) cod. P Bb L XXX, 2. *adrosae*, sed in P₂ Bb XXX, 37. *arreptum*.

Arnob. cod. Brux. I, 3. *adroditur*, 30. *corripere*, sed prius scriptum erat *adripere*, 46. *adrogantiam*, 48. *adrogas*, 49. *adrogatores*; praeterea *adr.* II, 48. 62. 63. III, 15. (*adrigans*). 24; IV, 16. (*ad rog.*), sed *arr.* II, 1. 65; IV, 19; V, 14. 23; VI, 12.

In Ciceronis cod. Erf. *arr.* constanter scriptum legitur. Sed Ciceron. codic. Lag. plures multis locis *adr.* praebent: I, 134. *adridens* 17. 70. 73; I, 174. *adrogantia* 17. 65. 70. 73. 82; id. I, 246. 65. 70. 73; I, 242. *adripuisti* 20. 67. 70. 73; II, 28. *adrisit* 20. 67. 70. 73. 86; II, 30. *adriserunt* 13. 67. 70. 73. 86; II, 76. *adrogantius* 13. 65. 67. 70. 73 corr.; II, 89. *adripuit* 65. 67. 70. 73. 86; II, 165. *adrogans* 24. 65. 67. 70. 70; II, 214. *adripitur* 20. 65. 70. 73; II, 229. *adrisisset* 65. 67. 70. 73; II, 339. *adroganter* 70. 73; III, 145. *adripuit* 5. 73.

Veteres Grammatici, quod equidem sciam, omnes praeter Agroetium *arr.* scribendum esse allatis exemplis *arripio* et *arrideo* tradiderunt. Conf. Diomed. l. l., Martian. Cass. l. l., Cornut. p. 2285., Caec. Vind. 2318., Papirian. 2293., Beda l. l., Priscian. p. 559. (sed apud eundem p. 569. *adrideo* legitur, „quamquam *rationabilius* *) scribatur *arrideo*), Terent. Scaur. p. 2260., cuius haec sunt: „Quaesitum est de mutatione novissimae litterae praepositionum, quoties in compositionem venirent; quam quidam imperite sinceram (Schneid. p. 640.) custodiunt, at *adripit* (leg. *adripit*) dicentes et *conripit* et *concludit*. Quoties ergo a liquida littera sequens vox

*) Conf. §. 3. in fin

coeperit, vertitur in eam cui liquida praeposita fuerit (liquidae autem sunt quattuor: l, m, n, r), missa novissima sui parte, sequentis vero verbi littera geminata, ut *rapio*, *arripio*, et *corripio* et *surrupio*.“ Agroetii vero p. 2273. haec sunt: „Integra autem (*ad*) permanet, quando semivocalis, ut est *adfcit*, *adripit*. Huius rei ratio tenenda est. Vocales omnis principes vocis sunt et dominae litterarum, quae, sicut universa fortiora naturaliter faciunt, subiecta et adiecta sibi protegunt, aequalia autem et resistentia elidunt.“

§. 9. *Ad ante s.* Lex Serv. 12. *adsient*. Lex Thoria *adsi...* (fort. *adsiduus*), secundum Rudorff. lin. 1 — 10. etiam *adsignavit*; *adsignatus* quater. Lex agrar. *adsignavit* bis, *adsignatusve*. In Fragm. Ancy. *adsignavi* legitur. In Claud. imp. orat. *adsuetos* et *inadsucto*. Cenot. Pis. *adsit*, *adsunt*, II, *aspiciendique* p. 483. Jur. Rom. Tab. I, 5. *adsequente* (p. 66.); III, 23. (III. saeculi) *adsignavi*. Marin. Att. Tab. 15. *adstantibus*, p. 113. („in una lapide Fiorentina“) *asstante*. Tab. 22. *adstantibus*. Tab. 23. *adsignata*, id. p. 220 quater. Tab. 32, 2. *ascenderunt*, 3. *ascendit*, id. vocab. Tab. 33. 35. 36 bis. Tab. 41, a *adscenderunT*; p. 530. *adscito* (Traian. imp.); p. 587. *adscenderunt*, p. 654. *adsignatus*. Apud Eckh. VI, p. 298 (in nummo Galbae): *adsertor*, id. p. 329. (in numm. Vespasiani); Gruter. 449, 7. *adsecutus*; 680, 5. *adscripti* sed 501. post med. *ascriptei*; 717, 9. *ascendens*; 1173, 11. *aspice*, 1164, 19; *aspicis*, 769, 9. *assta*; 163, 8. *assiduis*; 355, 1. *assignato*; 1081, 1. *atsignavi*. Apud Orell. haec exempla leguntur: *adsignare* bis Nr. 39. 1406. 1624. 2113. (*adsignationem*). 2537. (a. 80 p. Chr.) 2849. 3111 (a. 335.). 3579 (post Aug.). 3701 (a. 158.). 3767 (a. 161.). 4038 (179.). Mar. I, 6; 4398. 4539 (a. 5 p. Chr.). *adsuetae* 686. (Tib. imp.); *adsecutus* 1140. et *adsequitur* 4774 (susp.); *adsistentibus* 2332 (a. 245.); *adsit* 2356 (e. fin. saeculi IV.). 4405; *adsiduus* 2533 (proc. dub. temp. Caes.). 4843. 4847; *adsedere* 2545. 3039 (statim post Traian. imp.; sed susp.); *adsumpto* 2648; sed *assignatum* 270. 4572, *assiduus* ap. Orell. I, p. 566. et 4652; *asseverat* in decret. Tergest.

Ad praepositionis ante s impurum, ut Grammatici loquuntur, non est constantia; leguntur haec: *adscito* 799 (Nerva imper.). 3048 (Mar. 530.). 3146. 4057. (Mar. II, 699.). 4539. (*adsciverunt*, a. 5. p. Chr.), *adscripto* 2435 (susp.), sed *asc.*... 275. *ascribere* 3816. 4360. (et *ascendere* Tab. arv. 32. 33. 35. 36, sed *adsc.* 41 b, quod supra notatum est); *adstatori* 1485. (ex parietinis Velabri), *adspicis* 2602, sed *asstante* 1918 (a. 183), *asta* 4848. *aspicere* 643. (Cenot. Pis.) *aspectus* 1486. Ap. Lersch. I, 33. (fort. Const. M. imp.) *adserente*. Apud Fest. s. v. leguntur: *adscripti*, *adsciscere*, *adscripticium*, *adsipere*, ubi nulla codicum varietas a Lindemanno adnotata est; sed *aspicio* s. v. *auspicium*, *astassint* s. v.

In Carmine Latino v. 3. *adsiduus* scriptum est, et in Tabula patronatus Latina, quae IV. saeculi est, *aspicere* *).

In Virgillii codice Mediceo constanter scribitur *adsurgere*, *adsum*, *adsensu*, *adsentire*, *adsistere*, *adsiduus*, et, quae semel leguntur, *adservare* (Aen. II. 763.), *adsultibus* (V, 442.), *adsimulata* (XII, 224.), sed *atsimilis* (VI, 603.), *atsimulat* (X, 639.), *adsuetus* quoque cum Vaticano semper Medic. praeter Aen. IX, 201., ubi *assuetus* legitur; *advescite* (sic) Roman. Aen. VI, 833. pro *ad-suescite*; in Vatic. *ad* sequente *s* puro constanter praeter Aen. VII, 615., ubi *assensu* scriptum est. *Ad ante s* impurum in quibusdam vocabulis *d* retinet, rarius eam litteram amittit; itaque in Mediceo constanter leguntur *adsciscere*, *adspirare* (V, 764. *atspirans*); et semel leguntur *adstringere* (Georg. I, 91.), *adscire* (Aen. XII, 38.); *adstare* (VI, 17. *superatstitit*) ubique scriptum est, si

*) Conf. Osann.: Ad diem sacrum ab S. Ludovici Nomine vocatum indicandum, Gissae 1839.

discesseris ab Aen. III, 194; IV, 702; V, 10., ubi *astitit*, sed ubique *d* supra scripta; in Vatic. *adstare* Aen. III, 677; VII, 181., sed *astare* Aen. II, 303; III, 123. 150. 194; *adspargere* in Med. Georg. III, 419; Aen. III, 625; sed Georg. IV, 62. *adsperge* et Aen. III, 534. *asparagine*. Contra ubique, ut etiam in Vaticano et Romano, legitur *aspicere*, *aspectus*, *ascendere*; *aspectare* sexies in Mediceo, sed *adspectat* Aen. X, 4.; praeterea *adspectans* exaratum est in Rom. Georg. III, 228; et in Vatic. Aen. I, 420. quum *spectat* scriptum esset, antiqua manu *ad* additum est. *Aspernari* ubique in Virgilio codicibus legitur. *)

Mar. Pap. dipl. N. 79. (a. 557.) *adsolet* (v. 50.), *adsumis* bis (60 et 72), *astantes* (92).

Codic. rescr. Vol. I, de Rep. I, 2. *adsequi*, id. 15. 33. II, 10; I, 10. *adsentiri*, id. 39. 40. II, 44. III, 35; Garg. III et IV, 1; I, 11. *adsidere*, id. 12; I, 35. *adsum*, id. II, 40; I, 43. *adsumant*, II, 28. *adsignare*, id. Garg. III, 7; de Rep. II, 21. *adsisteret*; II, 40. *adsultum*; II, 22. *adsiduos*, licet ipse Tullius etymon *ab aere dando* adiecerit; Garg. II, 11. *adsuescere*, 10 et 12. *adseverare*, II, 3. *aservari*, (pro *adserv.*) et 13. *asservari*, id. III. 3 et 8. sed II etiam *adservari*; de Rep. I, 21. *assimilare*; de Rep. I, 11. *aspexit* et Garg. I. *aspectui*; de Rep. II, 7. *adsciscere*, id. 13. 17. 19. 20. 33.

Vol. II. *adsentiri* p. 449. 450 et ita constanter; *adseverare* p. 77. 100. 110 et praeterea ubique; *adsciscere* p. 249; *assistere* 142. 143. 254; *adserere* 53. 252. 256; *adsumpsit* 100; *adsecula* 159; *adsociatus* (cod. *ad socius*) 239; *adsidens* 258; *adsimulatae* 440; *adsentatores* bis 270; *adservare* 456. 549; *adsignatos* 460; *adscribere* 40. 113. 222. 227. 238 bis. 267. 434; sed *aspicere* 321. 444 bis. 486. 522; *aspirare* 518.

Fronton. p. 7. *adsidue*, id. 36. 60. 183. 285. 291; sed semel (p. 253) *assidua* deprehenditur; *adsum* 7. 197; *adsequi* 35. 146. 253. 282. sed 303. *assequi*. *adsumere* 71. 254; *adsolet* 134. et ibidem *assistere* sed *assidere* 112; *adsignare* 218; *adsentator* 221; *adsurgere* 173; *adsimulandae* 325. et ibidem *adseveratio*; *adsuetus* 318; *ad* ante *s* impurum integra servatur in *adstringere* (17. 211.); *adsciscere* (177. 213. 250. 284. et in semel lectis *adstiti* (104) et *adtruxeris* (283) pro *adstr.*; praeterea *aspergere* scriptum est 100. 213. 304. et *aspirationibus* 208., sed 145. *adspirare*.

Jur. civil. *adserere* I, p. 12; II, 6. 49. 66. et *adsertio* II, 26; I, 89. III, 55., sed III, 16. *asserit*; *adsum* 61. et *ads.* II, 22; *adsignatis* 82; *adsecutum* II, 5; *adsolet* II, 8. 9; *adsumit* 9; *adsensum* 10; *adsumptiva* III, 32. 22 bis; *adsumptio* 33 sexies, 34 bis, 63 bis; *adsuescamus* 111., sed *assuescere* 98. 118; *assentire* III, 12; *assiduus* 13. 89; *assistere* 5. 16. 103.; *assumere* 29. 63. 64. 79. 83; *assumptio* 64 ter, 70. 72; *assignare* 44; *assequi* 49; *assensio* 61 bis; *adstringere* I, 5. 60. 74. 90. 97; *adscribere* I, 63. 96. sed III, 119. *uscribere*; *adsciscere* II. 9. 62. sed 75. *ascivimus*; praeterea legitur constanter *ascendere* II, 21. III, 12. 22 quater, 75 bis 86; *aspectus* II, 72; III, 94. et *aspexit* III, 76; *astruxerimus* III, 69; *aspergere* III, 93. 108.

In Gloss. Placid. constanter fere *ad* praepositio ante *s* integra servatur, si excipis *astruunt*, *aspellens* (explic. per *expellens*), *assiduos*, cui vocabulo haec addita sunt: „Capite census, qui nihil dare poterant nisi prolem, unde et proletarii dicti sunt, et adsidui milites ab assiduitate officii.“ In Glossis igitur scriptum est: *adsciscere*, *adservare*, *adsentiae*, *adsentationes*, *adsulentes* (expl. per *adsilientes*), *adstipulator*.

Horat. cod. Saxon. Poet. 101. *asst* = *assunt*; 204. *aspirare*; 420. *adsentatoris*; Sat. I, 82. *assidat*. Sallust. cod. Parisiens. Jug. 60. *adscriptis* (z).

*) Doederl. Vol. II, p. 178. sq. coll. III, p. 323 sq.

In Arus. Mess. cod. Gud. *ads.* sequente littera vocali constanter (*adsuesco, adsuetus, adsidet, adsum, adsurgo, adsimulatus*); praeterea *adstringo* (sed ibidem e Terentio *astringo* adfertur) et *adspirat* quater.

Taciti cod. Med. constanter *d* praepositionis *ad*, quoties vocalis littera sequitur, retinet; itaque leguntur: I, 3. *adsumitur*, id. 8. II, 4. 32, 87; *adsuetudine* I, 11; II, 44; *adsolere* I, 24; *adsimulare* I, 28; *adsistere* I, 34; II, 13. 16. 71; *adsultare* I, 57. II, 13; *adsidere* I, 74; II, 57; *adsultibus* II, 21; *adsequi* II, 26. 73. 37. 42, 55. 74; *adseveratio* II, 31. et *adseravit* (pro *adserv.*) 83.; *adsensum* II, 33. 38; sed *ad* praepositionis ante *s* impurum non eadem est constantia. Leguntur enim: *adscire* et *adsciscere* I, 3. 10. 31. 60. 73. II, 60; *adscribere* I, 14; *adstrepere* I, 18; II, 12; *adstitit* II, 9. 17. 19 (*ad...stitit*; „*erasae* videntur litterae duae“ Or.) 31; *adstantibus* II, 37; contra *aspectare* I, 4; *aspernari* I, 13. 16. 23. 27. 40. 42; II, 1. 28; *aspicere* I, 17. II, 31. 74.; *aspectu* I, 42; *ascendit* I, 74.

Liv. cod. Bamb. XXX, 45. *adsentatione*, XXXIV, 23. *adsentationis*, id. XXXV, 14; XXXI, 27. *aspernabantur*, id. XXXII, 21; XXXI, 35. *adsueverant*, 2. m. *ass.*; XXXIV, 33. *adsumpto*, 44. *adsoleret*; XXXVIII, 17. *assueti* sed XXXIII, 48. *adsuetae*; XXXVIII, 38. *asscriptum*; XXXIII, 8. *adsecuta*; 13. *adsensu*. Cod. Mogunt. XXXIX, 1. *astringeret*; Alsch. XXX, 10. *ascensus* P Bb, *adsiduas* P; 12. *adsentiente* P Bb L; 18. *aspectum* P Bb; 28. *adsuessent* P Bb R; 31. *aspernarer* P₂ Bb; 45. *adsentatione* Bb P₂.

Nipsi cod. Bamb. p. 435. *adsignatas* sed m. recent. correctum *assignavit*; *adsignatae, ascensum, adsignati*, id. p. 436; 437. *adscriptus, adsignatus, adsignare*.

Plauti Bacch. I, 1, 42. *adsimulem* (4), sed *ass.* (1. 3.); II, 2, 26. *aspeixisti* (4), 3, 13. *aspersisti* (4); 44. *adsedi* (4); III, 6, 4. *aspicio* id. IV, 4, 51; 96. *ascribe*, id. 100 (4) et 108. 107 et ita, quod sciam, quoties in 4 legitur; 109. *asservato* (4). 112. *adservet* (4); 9, 38. *adsimili* (4); 54. *adstante* (4).

Minut. Fel. *ad* plerumque servatum.

Arnob. cod. Bruxell. I, 1. *adsertorum* 2. m. *d* in *s* mutata; 3. *adsumere*, 17. *adservare*, 20. *adsertione*; 21. *adsentationibus*, id. 37; 32. *adsertio*, 34. *adsensu*, 60. *adsum*, id. II, 6. 60. 39.; II, 10. *adseveretis*, id. 14; 18. *adsidua*, 20. *adsumptione*; IV, 1. *adsolet*, 16. *adsumas*, 36. *adsurgere*; V. 6. *adsentacionibus*, 25. *adsu.* et praeterea *ads.* I, 45. 49. 54; II, 6. 5 bis. 48. 51. 56. 57; IV, 12; V, 30. 34. 40. 43 (*adso.*). VI, 8. 11. 17; VII, 20; sed *ass.* scriptum est I, 32 (*asserat*); II, 5 (*assensum*). 12 (*ass.*). IV, 16 (*asseverat, assint*). 21; *adscribere* I, 16; *adsciscere* I, 38; II, 19; IV, 31; *aspernanti* II, 64; V, 29; *adst.* III, 1. 4; *assperitate* III, 24; *adstricti* VI, 1.

Ciceron. cod. Erf. *d* ante *s* purum raro retinet. Exempla haec sunt: de Offic. 9. *assecuntur*, 20. *assit*; de Orat. I; 25. *assensi*. Top. 17. *assunt*, id. Or. IV. in Catil. 7, de Harusp. resp. 10. *asserunt*, pro Balb. 17. *assensus*, pro *adscensus*, 23. *assequi*, 25. *assecutus*, pro Coel. 1. *assit*, id. pro Leg. Manil. 6 et 17; in Pison. 26. *assiduaque*, pro Caec. 26. *asservatum*; pro Planc. 9. *assunt*; Epist. ad Div. XV, 4. *assequi*; XVI, 10. *assumus* (pro *ad summum*). Epist. ad Octav. (spur.) *assentatur*; Epist. de petit. cons. 11. *assectatio*, 13. *assit*; de Senect. 10 et 11. *assum*; id. de Amic. 7. 9. 13 bis; sed de prov. consul. 13. *ad suae fecit* (pro *assuefecit*), 19. *adsumo*; pro Arch. 3. *adservatae*. In Pison. 1. *adsecutum*, pro Caec. 13. *ac servati* (pro *ads.*), pro Planc. 26. *adservandis*. *Ad* ante *s* impurum: Orat. anteq. ir. in exil. 11. *ascendit*, post redit. in Sen. 10. *astante*, sed *d* supra scripta, de Harusp. resp. 6. *astante*, 27. *adspectatoribusque* (pro *assectat.*); In Pison. 11. *aspeixit* („et sic semper“ W.), 13. *asstricta*, 33. *ascensum*, 35. *ascriperas*; pro leg. Manil. 18. *ascendere*, pro Caec. 6. *aspergit*, 14. *asp.* pro *adsp.* bis, 15. *aspectuque*, 33. *ascriberetur*

et *asscripsisse*; pro Sulla 1. *asstrictis*, id. 29; pro Planc. 12. *aspergis*, 25. *ascensus*, 26. *ascendi*, 30. *asstringebam*, pro Mil. 35. *ascendere*, de leg. Agr. II, 9. *ascriptores*, *asser.* pro ad ser. („et sic semper in hac or.“ W.); epist. de petit. cons. 9. *aspectatorum*; de Senect. 14. *aspectans*; de Amicit. 23. *asp.*; contra *adscita* de Harusp. resp. 13; *adstipulatorem* in Pison. 9; e Miloniana Freundii addenda sunt: I, 3. *aspici*, id. XII, 33; XXXIV; VIII, 21. *assequi*, XXXV. *ascendere*, XXXIV. *assidue*. Freund., qui scripsionem *ass.* in codic. Erf. multo saepius quam a Wundero notatum esset usurpatam dicit (p. 27, n. 21.), haec etiam observavit: pro Arch. II, 4: *asciscendum*, ibid. IV, 6: *asscribi*; ib. IV, 7: *ascripti*, IV, 8: *ascriptum*; de imp. Pomp. XIX, 58: *asscribitur*; pro Balbo VIII, 20: *asscribat* et *asscivissent*; ib. XII, 30: *asscribi*, XII, 51: *asciverunt*.

Pandectar. ccd. Flor. L. XLVII, 10, 5. *adessorio*.

Frontin. p. 47. V. *assignant*; p. 62. *ascriptus*.

Lagomars. codic. de Orat. I, 15. *adsecutus* 65. 70. 73. 84. 93; I, 35. *adsentior* 65; I, 54. *adsumet* 5. 6. 13. 65. 84; I, 87. *adsciscerent* 17. 20. 21. 32; I, 100. *adsecuti* 13. 65. 70; I, 103. *ad-sedissent* 17. 65. 70. 73; I, 110. *adsentiri* non nisi 5. 67. 70; I, 122. *adsensi* 2. 5. 6. 13. 17. 65. 70; I, 150. *adsidua* 17; I, 155. *adsequebar* 17. 70. 73; I, 161. *aspiciundi* 21; reliqui, ut videtur, *aspiciendi*; I. 162. *adspeximus* a manu secunda, rel. *asp.*; I, 173. *adsumpsissent* 5. 17. 65. 69; I, 214. *adsensus* 5. 70. 73, itaque saepe legi, sed a se neque notatum esse semper neque notatum iri Lagom. scripsit in excerptis. I, 217. *adsumpsit* 70. 73; I. 236. id. 61. 69. 70. 73. 76. 86; I, 239. *adsectaretur* 16. 67. 70. 73. 86; I, 254. *asstrictus* 14. 15. 16. 17. 20. 23. 24. 35. 65. 70. 73. 76. 81. 84. 86; I. 261. *ascensu* sic Lagom. omnes praeter 6. 67. 84; II. 70. *adsequi* 67. 70. 73. II, 21. *adsentior* 70. 86; II, 39. *adsentior* 13. 65. 67. 70. 73. 86. ibid. *adsumpto* 65. 70. 73. 86; II, 250. *adsentior* 65. 70. 67. II, 67. *adsumamus* 13. 65. 73; II, 71. *adsumeret* 70. 73. 86; II, 75. *aspexerit* sic Lagom. omnes, Vict. Gu. 1. 2. 3; II. 84. *adsequi* 65. 67. 70. 73. iidemque mox et II, 86. *adsequentur*; II, 88. *adsecutum* Gu. 1. 2.; II, 91. *adsequitur* 65. 70. 73. 86; II, 96. *adsequi* 65. 67. 70. 73. ita corr. 86; II, 100. *ascendere* et post *ascendit*. Lg. omnes praeter 3. 4. 5. 6. 20. 21. 81; II, 101. *adsequuntur* 65. 67. 70. 73. 86; II, 102. *affit* (sic) 2. 4. 16. 20. 24. 36. 69. 93; II, 103. *adsequor* 65. 67. 70. 73; II, 122. *adsentandi* 13. 24. 65. 70. 73. 86; *adfectandi* 67; II, 130. *adsentiemur* 13. 24. 65. 67. 70. 73. 86; II, 160. *aspexit* 2. 4. 13. 14. 15. 16. 20. 21. 23. 24. 32. 35. 65. 67. 69. 70. 73. 76. 81. 84. 86. 93. Ald. Man. Junt. Lamb.; II, 162. *adsiduis* 65. 73; II, 163. *adsumi* 13. 65. 70. 73; *adsummi* 24. 32 corr.; II, 173. *adsumitur* 32. 65. 70. 76. 86; II, 176. *adsequitur* 5. 65. 70. 73. 67; II, 193. *aspectum* Lg. omnes praeter 3. 4. 5. 6, item Vict. Gu. 1. 2. 3. et sic statim iidem; II, 195. *adscendisse* 21; II, 224. *adfedimus* 65. 73; II. 231. *adsentior* 13. 65. 70. 73; II, 241. *aspergendum* sine *d* Lg. XX. melioresque praeter 70. omnes; II, 247. *adsequutus* 67. 70. 73; II, 264. *ascribamus* 15. 16. 23. 24. 35. 36. 69. 70. 76. 81. 84. 86. Gu. 2. 65. 73; II, 278. *adfedit* 65. 70. 73; II, 301. *adsequor* 5. 13. 67. 70. 73; II, 305. *adsequor* 13. 65. 67. 70. 73; II, 357. *aspectus*, *asp.*, ut videtur, omnes; II, 358. *aspectum*, *d* om. Lg. omnes; II, 362. *adsecutum* 13. 32. 84. *adsequutum* 70. 73; III, 28. *aspicite* sic Lg. praeter 3. 5. 6. Gu. 1. 2; III, 34. *assumus* sic Lg. 3. 16. 14. 15. 20. 24. 81. 84. Vict. Gu. 2; III, 65. *assint* 15. 20. 32. *assunt* Gu. 1; III, 98. *aspectu* sic extrito *d* Lg. omnes, Gu. 1; III, 102. *aspiciat*, *d* addit solus 21; III, 145. *aspexerit* Lg. omnes praeter 3. 4. 5. 6; III, 173. *astringeret* Gu. 1. Lg. praet. 5, 13. 65; III, 175. *asstricto* omnes; Vict. Gu. 1. 3; III, 184. *asstricta* Lg. praet. 5. 15. Gu. *asstrictae* Vict. Gu. 3.

In cod. Arnstad. *assequi*, *aspicies*, *assignatum* et ita constanter.

Ad ante *s* sequente littera vocali in *as* mutari omnes Grammatici, quod sciam, statuunt; ita enim Diom. l. l., Prisc. l. l., Mart. Cap. l. l., apud quos exemplum *assideo* legitur; Cornut. l. l., Caecil. Vind., Papir., Mar. Vict. *assiduus* adferunt; Beda *assumo* habet; Charisii p. 58. (Lind. p. 41.), qui *adsiduus* improbat, *assiduus* scribi vult, haec sunt: „*Adsiduus* (Cod. *assiduus*, Lind.) quidam per *d* scribunt, quasi sit a sedendo figuratum, sed errant. Nam cum a Servio Tullio populus in quinque classes esset divisus, ut tributum, prout quisque possideret, inferret, ditiores, qui asses dabant, assidui dicti sunt. Et quoniam soli in negotiis frequentes aderant, eos qui frequentes adsunt, assiduos ab assibus dixerunt.“ Ad quem locum Lindemannus: „Locus est sine dubio corruptus. Sententia autem haec esse videtur: *Assiduus* dictus dives ab assibus dandis. Sed quoniam divites etiam frequentes in negotiis publicis adsunt, etiam illi, qui frequentes alicubi adesse solent, *assidui* dicuntur; sic factum ut *assiduus* et divitem et frequentem sive diligentem significet.“ Duplex significatio vocabuli *assiduus* etiam verbis Isidori Orig. X. s. v. continetur; „*Assiduus* dicebatur apud antiquos, qui assibus ad aerarii expensam conferendis erat, et in negotiis quoque publicis frequens; unde et per *s*, non per *d* scribendum sit.“ Neque vero Grammatici soli vocabulum *assiduus* ab asse dando derivandum esse statuerunt, sed eadem est sententia Ciceronis (Topic. 2, §. 10.), Quintiliani (V, 10, 55. „*Assiduus* ab aere dando“), Gellii (XVI, 10.); apud Varronem vero de Ling. Lat. (VII, 376.) haec leguntur: „*Qui adest, assiduus*.“ Duplicem radicem agnoscimus in Gloss. Placidi, cuius verba supra ascripsi, et in Festi verbis: „*Assiduus* dicitur, qui in ea re, quam frequenter agit, quasi consedissee videatur. Alii assiduam locupletem, quasi multorum assium dictum putarunt. Alii eum, qui sumptu proprio militabat, ab asse dando vocatum existimarunt.“ Aut igitur, quod admodum probabile videtur et a Niebuhrio quoque (Histor. Rom. I, p. 470. ed. II.) statuitur, duo diversa vocabula homonyma, alterum derivatum ab asse dando, alterum a sedendo statuenda erunt, ita ut *assiduus* scribendum sit, quum de eo loquimur, qui assem dat, *adsiduus*, quum de eo, qui adsidet; aut illam etymologiam (ab asse dando) in falsis illis habebimus, quales saepius apud veteres deprehenduntur, praesertim quum etiam illud vocabulum *adsiduus*, quod pro locuplete ponebatur, a *sedere* derivari possit *). „Locuples enim, ut Dacierii verbis (ad Fest. p. 311.) utar, *assiduus*, quod reipublicae adsidebat, aderat, praesto erat. Alter vero in munere suo multus erat, muneri suo adsidebat, totus incumbebat.“ Itaque qui veterum fortasse falsae etymologiae ratione ductorum praecepta spectabit, *assiduus* scribendum esse arbitrabitur, quanquam idem, si lapidum et antiquissimorum codicum rationem habuerit, scripturam *adsiduus* in usu fuisse haud facile negabit. Neque vero in solo vocabulo *adsiduus* ad praepositionem sequente *s* puro a Romanis inde ab antiquissimis temporibus ad medium aevum usque sed in plurimis verbis (praesertim in *adsignare*, *adsuescere*, *adsum*, *adsumere*) integram servari solitam esse et Inscriptiones et Codices secutus licet repugnantibus Grammaticis non possum quin statuam. Cui sententiae nostrae qui Plautinum *assum* (Poenul. I, 2, 67.: „*Assum* apud te eccum. Ag. ego *elixus* sis volo“) repugnare putant**), ii necesse est ut eundem Plautum (Pers. IV, 4, 79.) et Ciceronem (ap. Quintil. VI, 3, 47.) secuti in *culina* pro *inquilina* et *coque* pro *quoque* scribendum esse arbitrentur. Alia, ut recte statuit Wagner. p. 408., scribendi, alia pronuntiandi ratio esse potuit, neque ex eo quod semel Plautus *assum* scripsit continuo sequitur, eum sic ubique scripsisse.

*) Conf. Forcell. Lex. s. v.

**) Reisigio (Vorles. über lat. Sprachw. p. 280.) ita visum est.

Progredimur ad praepositionem *ad* ante *s* impurum. Si vocabulum, cui *ad* praepositio praefixa est, ab *s* impuro incipit, quomodo scribendum sit, veterum Grammaticorum non idem est consensus. Bedae p. 2328. haec sunt: „*Asspiro, asspicio* sine *d* scribenda sunt, per duplicem *s*, licet cum *ad* praepositione composita sint, quia perit ibi *d*.“ Apud Priscian. vero p. 560. haec leguntur: „Subtrahitur etiam (sc. *d*), quum sequens syllaba ab *s* et alia consonante incipit, ut *aspiro, aspicio, ascendo, asto*“; et p. 569. *aspectus*. Idem contendit Vel. Long. 2225.: „Est etiam ubi necesse est hanc *d* litteram interire nulla alia substituta, ut in eo quod est *aspicio, ascendo*“; Papirian. p. 2293., apud quem *aspiro* et *aspicio*; Caper p. 2247. poscit etiam *astringe*. Caesell. ap. Cass. p. 2316. *aspicio* habet, sed contextus *adspicio* suadere videtur. Jam quum Prisc. p. 558. extr. et 559., et Cassiod. 2319. et *s* litteram et alias consonantes alia antecedente vel subsequente, nisi muta ante liquidam esset, geminari posse negaverint, haud improbable videtur statuere, *ad* praepositionem ante *s* impurum non *d* amisisse, sed inflexae *ad* litteram *s* subsequente *s* eiectam esse. In quibusdam vero vocabulis (praesertim in *adscire* et *adsciscere*) *ad* sequente *s* impuro servata esse videtur.

§. 10. *Ad* ante *t*. Tab. Heracl. I, 41. *ad. tributo* et *ad. tributus*, id. 42. et II, 8. *ad. tributa sunt*. Lex Serv. 8. *atingat, atingeret* (admodum incert.), *atingat* *) his. Mar. Atti p. 220. *ad-tributus*. Orell. 1182. *adtamen*, 3138. (558. u. c.) *adtribuere*, id. 3649. (a. 399.) 3882. 4040. 4517. (a. 16. p. Chr.) *attribuere* semel me legere memini (4935.); ap. Grut. 328, 1.: *adtribuendam*. Praeterea ap. Or. *attactae, attingere* (961. 3314. 4859.), *attendit* (4821.), *attulisse* (4401.)

Virg. cod. Med. *ad* ante *t* in *at* mutat praeter Aen. XII, 322. *adtulerit*; in cod. Vatic. IX, 52. *adtorquens*; in cod. Rom. Ecl. VI, 17. *adtrita*, id. Georg. I, 46; Georg. III, 505. *adtractus*, 545. *adtoniti*, IV, 12. *adterat*; Aen. XI. 250. *adtraxerit*.

Marin. Pap. n. 76. (c. saec. VII.) *adtendit*.

Palimpsest. Vol. I. de Rep. I, 10. *adtinere*, II, 4. *adtexta, adtigi*; sed *attingere* I, 15; II, 30; III, 9; IV, 5; *attulisse* I, 42; II, 25. 31; III, 18. Vol. II, p. 53. *adulimus*, 229. *adteni*, 417. *adtraxit*, id. 460; 488. *adtribuendum*, id. 536; praet. *att*. scriptum est. Fronton. p. 2. *adtrectare*, 17. *adtributa*, 21. *adtinere*, id. 22. 68. 100. 106. 138. 260. 291; p. 77. *adtamen*; 94. *adtemptare*; Epist. 283. *adtulit*; 139. *adtrivimus*; 211. *adtingere*, id. 234; 230. *adtere*, id. 237; 283. *adtruxeris* pro *adstr.*; sed *attinere* p. 7. 12. 83. 245, *attigisse* 94. In Fragmentis, quae Niebuhrius edidit, *d* etiam ante *t* servatur: *adtributa, adtulerunt*, cf. p. 110.

Jur. civil. II, p. 8. legitur *adtollit* et 103. *adtr.*, praeterea constanter *att.*; itaque scriptum est *attingere, attinere, attendere, attulisse, attribuere, attenuare, attollere*.

In Gloss. Plac. a. *attrectant*, d. *adtentus*.

In Arus. Mess. cod. *att*. constanter.

Tac. cod. Med. I, 62. *adtrectare*, et II, 10. *adtinuisset* scriptum est, contra I, 35. *attigit, atinuissent* (pro *att.*), 39. *adtonitaeque*, 50. *attinemur, attulerant*; II. 12. *attulere*, id. 82: 51. *attineret*, 55. *attigit, attribueret*.

Liv. cod. Bamb. XXXIV, 4. *adtrectemus* sed 17. *attuleritis*; Alsch. XXX, 12. *attingere* P, in Bb est *adtingere*, quanquam in P non minus raro quam in Bb adsimilatio adhiberi solet; XXX, 5. *adtribuit* P Bb; XXX, 8. *attineret*, XXX, 30. *adtrinebat* P Bb L., XXX, 31. *adtraxerim*, XXX, 38. *adtulerant* Bb.

*) Gruter. 506, 25. *atingat*, de qua scribendi ratione v. Schneid. I, p. 530., ubi etiam de forma *acusator, apelatur* all.

Plaut. Bacch. II, 2, 3. *adtines*, id. V, 1, 24. *adtinet* (1), sed *attinet* (4); III, 3, 41. *adtingas* (1, 3), sed IV, 7, 4. *attuli* (4); V, 2, 8. *attonsae* (4).

Minut. Fel. *attollere*.

Arnob. cod. Brux. I, 2. *adtributa*, id. 48; II, 19. *adtulissent* bis; 28. *adtr.*, id. 49. 66; III, 25; IV, 8. 26; V, 34; VI, 4. 17; VII, 13. 28. 35. 44; *adt.* III, 16 bis; IV, 10; V, 10; *attr.* III, 28; VI, 3; *att.* III, 33.

Cicer. cod. Erf. semel *adt.* scriptum offert, pro Marc. 5. *adtendite*.

In Pandect. cod. Florent. L. XLVII, 10, 1. *adtemptatur* legi.

Lagom. codic. I, 82. *adtigissem* 65. 70; I, 87., id. 65. 70. 73; I, 152. *adtulerit* 70. 73; I, 161. *adendo* 17; I, 231. *adtulisses* 17. 67. 70; I, 244., id. 67. 70; I, 259. *adentissime* 65. 67. 70. 73; II, 15. *adtulisset* 65. 70. 73; II, 61. *adtingere* 65. 67. 70. 73; II, 70. *adtigisset* 65. 67. 70. 86; II, 80. *adentum* 67. 70. 73 corr.; id. II, 82: 65. 67. 70. 73; II, 140. *adtulisse* 5. 24. 65. 67. 70. 73. 86; II, 148. *adente* 24. 67. 70. 73; II, 150. *adentione* 24. corr. 65. 67. 70. 73; II, 153. *adtere* 65. 67. 70. 73. 86; II, 166. *adtingit* 24. 65. 67. 70. 73. 86; *actingit* 2; II, 248. *adtingam* 65. 67. 70. 73; II, 256. *adtere* 65. 67. 70. 73; II, 300. *adtulit* 70. 73; II, 355. *adtinet* 70. 73; II, 362. *adtigisse* 67. 70; II, 363. *adentissime* 70. 73; II, 366. *adtigit* 67. 70. 73; II, 367. *adtulerit* 70. 73; III, 24. *adtingere* 67. 70. 73.

Si Grammaticos testes sequeris, scribebis *att.*; ita enim praecipunt Diom. l. l., Prisc. 559., Mart. Cap. l. l. *attendo*, *attineo*, *attamina*, *attingo* (Diom. p. 420. etiam *attulit*) scribentes; Prisc. p. 569. *attingo* et *attineo* adfert, Cornut. et Beda l. l. *attuli*, Terent. Scaur. 2260. *attulit*, *attigit*, *attinuit*; sed Vel. Long. 2225. haec sunt; „Ut si quis in his quaerat vocibus quae incipiunt a littera *t*, merito indifferenter scribant (scribantur) *attineat*, *attentus*, *attentus* (*adineat*, *attineat*, *adentus*, *attentus*); quoniam utralibet littera scripta eundem auribus sonum reddunt“; exemplum vero vocabuli ab *adt.* incipientis apud Grammaticos non inveni.

Plaut. Bacch. II, 2, (1. 3), sed IV, 7, 4. *attul*
 Minut. Fel. *attollere*.
 Arnob. cod. Brux. I, IV, 8. 26; V, 34; VI, 4. VI, 3; *att.* III, 33.
 Cicer. cod. Erf. semo
 In Pandect. cod. Flo
 Lagom. codic. I, 82.
adendo 17; I, 231, *adul*
 II, 15. *adulisset* 65. 70.
 II, 80. *adentum* 67. 70. 73. 86; II, 148. *adente* 2
tendere 65. 67. 70. 73. 86
 65. 67. 70. 73; II, 256. *a*
 II, 362. *adigisse* 67. 70;
 70. 73; III, 24. *adingere*

Si Grammaticos test
 559., Mart. Cap. l. l. *atte*
 Prisc. p. 569. *attingo* et *a*
attingit, *attingit*; sed Vel.
 p. 11. *attingit* a littera *t*, merito
attingeat, *attingentus*, *attingentus*.
 exemplum vero vocabuli a

ed *attingit* (4); III, 3, 41. *adtingas*
 bis; 28. *adtr.*, id. 49. 66; III, 25;
 bis; IV, 10; V, 10; *attr.* III, 28;
attingite.
 gi.
 3; I, 152, *adtingerit* 70. 73; I, 161.
 259. *adtingissime* 65. 67. 70. 73;
 ; II, 70. *adtingisset* 65. 67. 70. 86;
 I, 140. *adtingisse* 5. 24. 65. 67. 70.
 corr. 65. 67. 70. 73; II, 153. *ad-*
 6; *attingit* 2; II, 248. *adtingum*
 t 70. 73; II, 355. *attingit* 70. 73;
adtingit 67. 70. 73; II, 367. *adtingerit*

praeipiunt Diom. l. l., Prisc.
 p. 420. etiam *attingit* scribentes;
attingit, Terent. Scaur. 2260. *attingit*,
 in his quaerat vocibus quae inci-
attingeat, *attingentus*, *attingentus* (*attingeat*,
 undem auribus sonum reddant“;
 non inveni.

